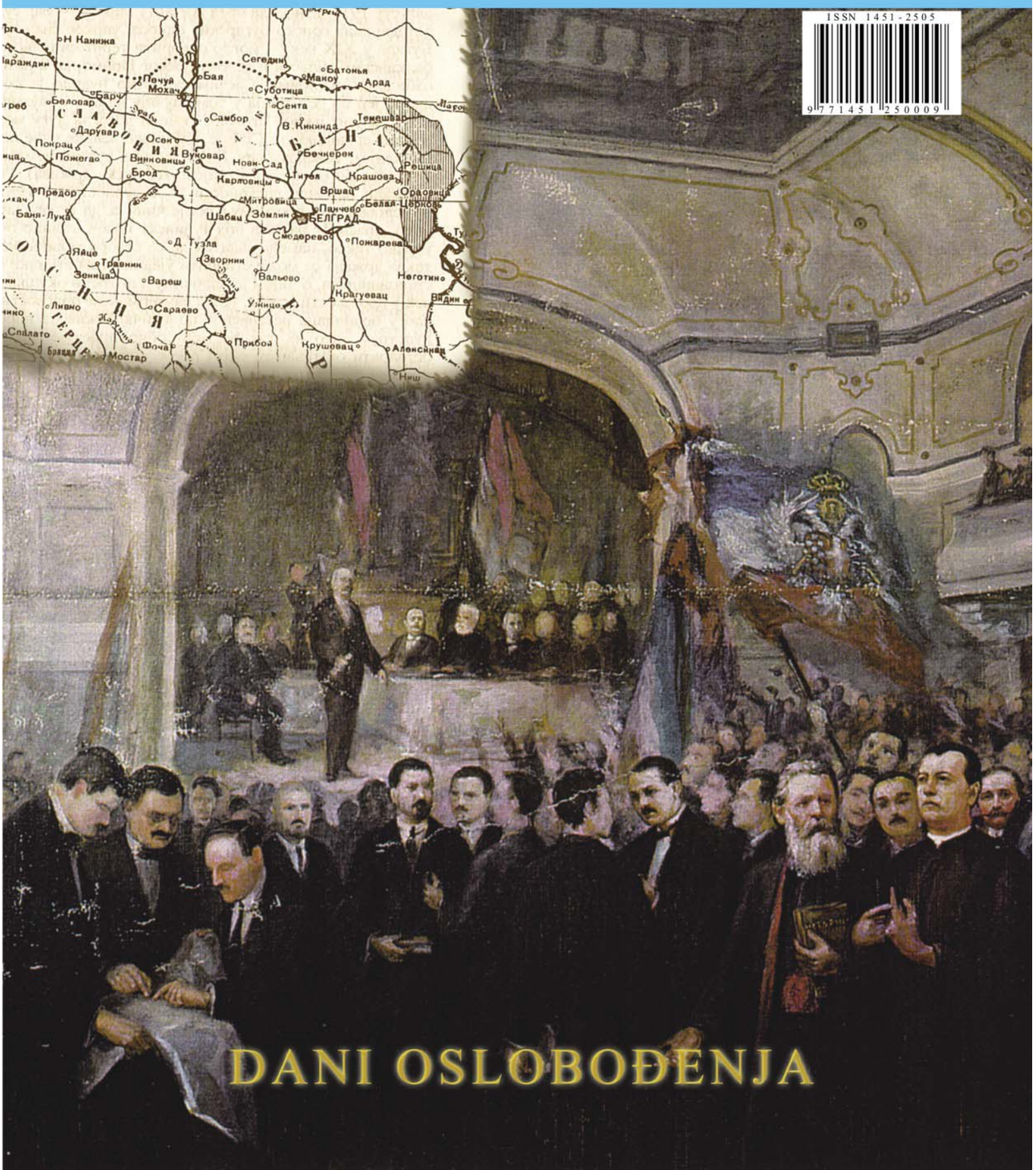
BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo
Subotica, oktobar 2006. • Godina II • Broj 16
Cina: 50 dinara

NA INICIJATIVU KULTURNIH INSTITUCIJA IZ MAĐARSKE INTENZIVIRANA JE SARADNJA IZMEĐU BUNJEVACA SA OBE STRANE GRANICE

OBERUČKI PRIHVAĆENI

STR. 5.

SIĆANJA NA SUBOTICU

Tušta tog, iako se trevilo prije po-drug vika, aktuelno je i danas. „Čudni su putovi Božiji“, često kaže svit, a Marko Bačlija je na svojem dugačkom životnom putu tušta čeljadi sustrijo. Jedan dio ti susrita izdivaniće nam i u ovom broju.

STR. 7-9.

U MUZEJU VOJVODINE U NOVOM SADU

BUNJEVAČKE NARODNE NOŠNJE

STR. 16.

ŽIVOT POSVEĆEN ČONOPLJI I NJENIM ŽITELJIMA

STR. 24-26.

PRVA BUNJEVAČKA MATICA NA PRODAJU

STR. 27.

Na naslovnoj strani: Velika Narodna skupština održana u Novom Sadu 25. novembra 1918. godine

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina II
Broj 17.
Novembar 2006. godine
Cina: 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU “BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR”
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU “B.I.C.”
dipl. ek. Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Stalni saradnici:
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Nevenka Bašić Palković
mr Suzana Kujundžić Ostojić
Snježana Luetić Vujić
Livia Tričko Stantić
Miodrag Radojčin
Izabela Crnković
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Marija Horvat
Nataša Vukov
Milorad Blažić
Dragan Tovarišić

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
160-143270-73

Štampa:
Čikoš Štampa - Subotica
Distribucija:
„Štampa sistem” Beograd
„North press“ Subotica
„Grutini press“ Sombor
„Futura plus“ Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu
web: www.bunjevci.org.yu
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo / v. d. glavnog i odgovornog urednika Vesna Vidaković. - 1998-2004 ; God. 1, br. 1 (2005)- . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004 ; 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm
Mesečno
ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

RIČ UREDNIKA

SAN

Ovih dana obilužavali su se za mnoge narode pa i za Bunjevce važni datumi. Med njima najvažniji, Dan prisajedinjenja Vojvodine Kraljevini Srbiji. Tad se i Bunjevcima ostvario san, da zajedno sa ostalim slovinskim narodima žive u jednoj državi, s punim izražajem svog nacionalnog identiteta.

Svi ti datumi obiluženi su jednim ciljem „oslobođenje“. Vični san mnogih naroda. I uvik nikako samo san. A snovi mnogi ko i narodi. Sve jedni na uštrb drugih. Nikima nedosanjani pa zato izgubljeni. Tanka je i nit izmed sna i jave a gdi je tanko, tamo puca.

V. Vidaković

PREDSEDNIK BORIS TADIĆ POSETIO SUBOTICU

IDENTIFIKOVALI PROBLEME

Predsednik Republike Srbije Boris Tadić posetio je krajem oktobra Suboticu. On je razgovarao sa čelnicima lokalne samouprave i sa predstavnicima nacionalnih saveta Mađara, Hrvata i Bunjevaca. Posebno se razgovaralo o problemima njihovog funkcionisanja, pošto još uvek nije usvojen zakon koji reguliše rad manjinskih nacionalnih saveta.

- Identifikovali smo postojeće političke probleme koji muče nacionalne manjine u Republici Srbiji i usaglasili stavove o tome kako treba da izgleda rad nacionalnih saveta, za koji još uvek nemamo zakonska rešenja. Za mene je posebno važno da predstavnici svih nacionalnih manjina imaju mogućnosti da iskažu svoju političku volju i ideje kroz rad našeg parlamenta. U tom smislu, možda je u budućnosti potrebno menjati izborni zakon koji danas imamo. Sa druge strane - i postojeće političke stranke koje imaju nameru da nastupaju na sledećim izborima treba da razmisle i da prodiskutuju unutar svojih redova o tome kako na najbolji način mogu pružiti priliku i predstavnicima nacionalnih manjina da učestvuju u radu parlamenta - rekao je Tadić.

T. D.

MINISTAR VERA DR MILAN RADULOVIĆ POSETIO JE NACIONALNI SAVET BUNJEVACA

U NADLEŽNOSTI DOBRE VOLJE

Ministar vera u Vladi Republike Srbije dr Milan Radulović krajem oktobra boravio je u Subotici na poziv Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine. Pokušalo se doći do odgovora na pitanje «Na koji način da bunjevačka nacionalna manjina, koju priznaju sve državne institucije u Srbiji, potpunije ostvaruje svoja prava na nivou veroispovesti», budući da su Zakonom o crkvama i verskim zajednicama crkve dobile visok stepen autonomije, pa i jezik bogosluženja određuju same crkve.

Ovo pitanje je u nadležnosti dobre volje katoličke zajednice u Subotici. Smatram da je u njihovom interesu da uspostave što bolje odnose, da vernici koji dolaze u crkvu osećaju da su prihvaćeni celinom svoga bića i u svim dimenzijama, ne samo duhovnoj i hrišćanskoj, nego i u nacionalnoj – istakao je dr Milan Radulović.

T. D.

U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVETU TVRDE DA JE NOVI USTAV

ŠANSA ZA BUNJEVCE

Bunjevački nacionalni savet pozvao je pripadnike svoje nacionalne manjine, ali i ostale građane, da izađu krajem prošlog meseca na referendum i daju podršku novom ustavu. Ali, prethodno su obavljeni razgovori sa Borisom Tadićem, predsednikom Srbije, i Vojislavom Koštunicom, predsednikom Vlade Srbije. Od njih su Bunjevci, naravno pored ostalih, dobili konkretna objašnjenja koja su presudila da pripadnici njihove manjinske zajednice na referendumu zaokruže “da”.

- Premijer nam je obećao da će nastojati da se manjinskim zajednicama u ustavnom zakonu obezbedi da ih u parlamentu Srbije predstavljaju njihovi predstavnici. Normalno, ostalo je otvoreno pitanje kako će se sve to ostvariti, jer smo mi manje populacije koje neće moći obezbediti prag od 10.000 potpisa. Govorilo se da bi u ustavnom zakonu mogla biti formulacija asimetričnosti, što znači da bi velike populacije kao što su Mađari, na primer, to obezbedili kroz partijsko delovanje, a mi bismo to ostvarili na neki drugi način. Biće dosta teško da mi, male zajednice, (nas Bunjevaca je oko 20.000) obezbedimo naše zastupanje u parlamentu Republike Srbije - kaže Nikola Babić, predsednik BNS.

On dalje navodi da je BNS odlučan u zahtevu da Bunjevce u parlamentu Srbije ne predstavljaju ili zastupaju neki drugi, a posebno ne ovdašnji Hrvati.

U svim ovim razgovorima postoje i interesi velikih stranaka. Tu je demokratska stranka najjasnija i otvoreno kaže da će nam obezbediti “Bunjevca na listi” i slično, ali to je bila zamka i prethodnih izbora i to ne bismo mogli da prihvatimo – rekao je Babić.

U BNS je odmah po usvajanju predloga ustava u skupštinskom parlamentu “pao” dogovor da je ovo prilika za Bunjevce i da ne smeju izneveriti svoje pretke.

- Našim pozivom koji smo uputili svima onima koji se izjašnjavaju kao Bunjevci da glasaju za novi ustav potvrdili smo našu tradiciju i nismo izdali pretke koji su se 1918. godine odlučno izjasnili za prisajedinjenje Kraljevini Srbiji. Osim toga, smatramo da ćemo novim ustavom utemeljiti sva naša prava koja su nam decenijama bila uskraćivana – smatra Babić.

Nakon što je ustav podržan na referendumu, Bojan Kostreš je istakao da će Vojvodina imati svoj statut u kome će biti sadržano da će sve manjine u Vojvodini biti konstitutivni narodi.

- Naravno, to još mora da bude verifikovano, a Boris Tadić je potvrdio da će ta klauzula ostati. Bunjevcima bi to donelo sve ono što su izgubili 1945. godine - identitet, obrazovanje i još mnogo toga. Ukoliko bi na ovaj način dobili zaštitu identiteta, mogli bismo da ispoštujemo sve evropske konvencije i povelje i mogli bismo da obezbedimo izučavanje našeg jezika kao izbornog predmeta. Takođe, informisanje bi bilo na značajno većem nivou - naglašava Babić.

T. D.

NA INICIJATIVU KULTURNIH INSTITUCIJA IZ MAĐARSKE INTENZIVIRANA JE SARADNJA IZMEĐU BUNJEVACA SA OBE STRANE GRANICE

OBERUČKI PRIHVAĆENI

Svest o pripadnosti i korenima probudila se kod Bunjevaca u Mađarskoj. Tražili su način kako da se organizuju i institucionališu zajednicu populacije Bunjevaca. Odgovor je na to bio jednostavan - budite priznata nacionalna manjina

Na inicijativu kulturnih institucija i pojedinaca iz Mađarske, intenzivirana je saradnja Bunjevaca sa obe strane granice. Svest o pripadnosti i korenima probudila se kod Bunjevaca u Mađarskoj i tražili su način kako da se organizuju i institucionališu zajednicu populacije Bunjevaca. Odgovor na to, s ove strane granice, bio je jednostavan - budite priznata nacionalna manjina.

Dug je period kako je ovaj narod razdvojen. Kako je Trianon regulisao granice Mađarske i Srbije, oko 80.000 naših sunarodnika ostalo u granicama države Mađarske. Kroz sav ovaj period ti naši Bunjevci su manje- više postali Mađari, ne samo zbog toga što su uzeli mađarski jezik, već u tom periodu od nekoliko decenija morali su uzeti običaje i kulturu, jer su mogli prosperirati samo kao Mađari - kaže Nikola Babić, predsednik BNS.

Odrazilo se to i na generacije koje su rasle i školovale se u tom sistemu.

Mogu reći da je to narod koji je doživeo jednu državnu, a i svaku drugu asimilaciju, tako da imamo malo Bunjevaca sa kojima se možemo razumeti. Koristimo sada njihovu zakonsku regulativu i upućen je zahtev parlamentu Mađarske sa hiljadu potpisa da se Bunjevci priznaju kao nacionalna manjina. Taj put nimalo nije jednostavan, težak je i nailazi na velike otpore. Čim je to predato državnoj komisiji i kada je najavljena mogućnost da bi parlament Republike Mađarske mogao to učiniti (spominjan je i neki osmi januar), došlo je do zastoja i ponovnog odlaganja, jer se pored mišljenja mađarske akademije koje je dobijeno, traži i mišljenje hrvatske akademije. Mi se tome ne možemo suprotstaviti, ali smo onda tražili da se o tome izjasni i srpska akademija – rekao je Babić.

U Republici Mađarskoj ima 13 nacionalnih manjina i ukoliko bi Bunjevci uspeli da se deklarišu tako, bili bi četrnaesta nacionalna manjina.

- U Nacionalnom savetu Bunjevaca to smo oberučke podržali, a imali smo i podršku Vlade Republike Srbije, s tim što je decidno naglašeno da kada Bunjevci budu priznati kao nacionalna manjina, kao Srbi u Mađarskoj na primer, tada bi Vlada Srbije mogla da na određeni način učestvuje u podršci. Ovo je od velikog značaja jer bi tada mogle da se organizuju institucije, a one su te koje učestvuju u raznoraznim projektima. Radimo na tome da ostvarimo pro-

ZA PRIDIKE NA BUNJEVAČKOM

Šta je navelo BNS da u posetu pozove ministra vera, dr Milana Radulovića?

- Kada su naši tradicionalni običaji u pitanju - krštenja, venčanja, sahrane, tražili smo da se propovedi, odnosno pridike, održavaju na bunjevačkom jeziku, jer hrvatski nije naš jezik. Nailazili smo na velike prepreke naših svećenika. Pokušali smo da to razjasnimo sa ministrom vera i da nađemo način da nam se u tome pomogne. To je, ipak, put koji nije lak ni jednostavan. Zamoljeni smo da budemo tolerantni, da vremenom dođemo do rešenja, mada za sada nije bilo dobre volje od strane svećenika da se sa nama Bunjevcima o tome razgovara. Sve iz jednog jedinog razloga, a to je stav jedne politike u susednoj Hrvatskoj, a i hrvatskih stranaka i pojedinaca, da mi nismo Bunjevci već Hrvati, nasuprot tome što mi ovde stalno dokazujemo da smo ovde nekoliko vekova i da smo autohtoni narod – objašnjava Nikola Babić.

jekte prekogranične saradnje i da ona bude sa institucijama Bunjevaca iz Mađarske i da to bude naša matica. Na tome radimo i nadam se da ćemo imati argumentovano obrazloženje i za jednu i za drugu akademiju i za državnu izbornu komisiju Mađarske. Ostaje da se vidi da li će politička većina koja je trenutno zastupljena u Mađarskoj biti raspoložena da „tim tamo na jugu Mađarske malim Bunjevcima“ dozvoli da ostvare to svoje pravo. Ostaje da se lobira na tom planu, a da li ćemo to pokušati sa vladajućom većinom ili opozicijom, videćemo – objašnjava Babić.

On takođe smatra da bi im država trebala još jasnije i glasnije uputiti poruke podrške i da im stvarno da poziciju koju su Bunjevci zaslužili, jer su u ove krajeve 1918. godine uneli i teritoriju i negde oko 80.000 Bunjevaca.

- Sve konvencije i povelje su na strani malih naroda. Negativna odluka mađarskog parlamenta ne bi bila u duhu evropskih orijentacija sa kojima želi država Mađarska da se predstavi Evropi, ako bi uskratila Bunjevcima da budu priznati kao nacionalna manjina – dodao je Babić.

T. D.

U SUBOTICI ODRŽAN SEMINAR O IMPLEMENTACIJI EVROPSKE POVELJE O MANJINSKIM JEZICIMA

DRŽAVA NE NEGIRA BUNJEVAČKI JEZIK

Subotica je 3. novembra bila domaćin prvog seminara o implementaciji i monitoring mehanizmu Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, koji je organizovala Služba za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije u saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji i kancelarijom Saveta Evrope u Beogradu. Cilj ovog i narednih seminara u drugim gradovima Srbije je da se legitimni predstavnici manjina, manjinskih medija, kulturnih organizacija nacionalnih manjina, nevladinih organizacija pokrajinskih i republičkih vlasti i lokalnih samouprava pripreme za proces izveštavanja o sprovođenju Povelje.

Između ostalog rečeno je da je država Srbija krajem prošle godine postala potpisnik Povelje, a da je njena primena počela u ovoj godini. U njoj se na listi manjinskih jezika u Srbiji nalazi 10 jezika. O tome je Vladimir Đurić, pomoćnik direktora Službe za ljudska i manjinska prava, rekao:

- Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima sadrži određeni broj mera od kojih države biraju koje će preuzeti, i koje se odnose na jezike koje država precizira u svom ratifikacionom instrumentu. U ratifikacionom instrumentu Republike Srbije je precizirano ukupno 10 jezika. To ne znači da država smatra regionalnim ili manjinskim jezicima samo tih 10 jezika. Među njima se ne nalaze bunjevački, vlaški, makedonski i drugi. Reč je o tome da mi neke obaveze koje smo preuzeli nismo mogli da preuzmemo i za nabrojane jezike, a hteli smo da se sve obaveze odnose na sve jezike. Znači, država ne negira da ti jezici postoje, Povelja predviđa mogućnost da se u svakom trenutku lista jezika ili lista mera može produžiti. Znači, ovim jezicima među kojima je i bunjevački, nedostaje ili standardizacija, (gramatika, pravopis...), ili nedostaje da su u praksi uvedeni u službenu upotrebu, ili njihova primena u javnom životu ne odgovara onim merama koje smo mi preuzeli za ostale jezike. Pošto je povelja proces, mi ćemo unaprediti korišćenje tih jezika i proširiti listu jezika na koje se mere iz Povelje odnose.

Petar Lađević, direktor Službe za ljudska i manjinska prava, više puta je učestvovao u radu seminara, a za „Bunjevačke novine“ o bunjevačkom pitanju je rekao:

- Pitanja ostvarivanja prava Saveta bunjevačke nacionalne manjine u sferi obrazovanja i sferi informisanja, što podrazumeva korišćenje maternjeg jezika i pisma, je diskutabilno. Ono što nije diskutabilno jeste da su Bunjevci nacionalna manjina kao i sve ostale, koja sama sebe definiše, i ona iz toga može da ostvaruje sva ona prava koja ostvaruju i druge nacionalne manjine. Po mom mišljenju ovde se radi više o političkom problemu gde postoje ljudi koji Bunjevcima pokušavaju negirati taj deo identiteta. Bunjevačko pitanje će, pošto ono nije samo političko, u doglednoj budućnosti morati biti rešeno, i u tom poslu će učestvovati i eksperti. Profesor Bugarski, konkretno, ima jedno objašnjenje u kojem je rekao da bi se bunjevački jezik vrlo teško mogao definisati kao jezik, ali bi se sigurno mogao definisati kao jezik kulture sa elementima nacionalne kulture.

Odgovarajući na poziv organizatora da svi učestvuju u pisanju izveštaja o dosadašnjoj primeni Povelje, Nevenka Bašić Palković, član Odbora za kulturu pri Nacionalnom savetu bunjevačke nacionalne manjine, inače zaposlena u Gradskom muzeju u Subotici, je rekla:

- Želimo da sarađujemo na pisanju izveštaja jer očekujemo da ćemo mi Bunjevci kroz Povelju ostvariti sva svoja prava. Diskutabilno je pitanje matične zemlje Bunjevaca, jer su oni kroz istoriju živeli u čak 5 država, a mi Bunjevci smatramo da je Srbija najviše naša matična zemlja. Ako je to tako onda mi nismo nacionalna manjina. Čulo se pitanje zašto Vlasi ne govore vlaški, iz istog razloga kao i Bunjevci. Zato što nisu imali prilike da ga govore, kao ni Bunjenci. Nisu imali prilike da na bunjevačkom otvore usta. Bunjevcima su danas uskraćena prava, i želimo da kažemo u tom izveštaju da 16.200 njih nije zadovoljno sa nivoom ostvarenih prava. Na primer, ne mogu u osnovnoj školi da neguju svoj maternji jezik, kako se to blago ne bi zaboravilo. Mi tražimo i tražićemo mogućnost da negujemo svoj jezik – istakla je Bašić Palković.

V. M.

SIĆANJA NA SUBOTICU

U protekla dva broja upoznali smo vas sa gospodinom Markom Bačlijom, gradonačelnikom Subotice od 1944. do 1948. godine. Vodio nas je svojim pripovitkama kroz vremena koja su protutnjila u našoj Varoši. Tušta tog, iako se trevilo prije podrug vika, aktuelno je i danas. „Čudni su putovi Božiji“, često kaže svit, a Marko Bačlija je na svojem dugačkom životnom putu tušta čeljadi sustrijo. Jedan dio ti susrita izdvanićе nam i u ovom broju.

Biluži: mr Suzana Kujundžić Ostojić

Oslobođenje Subotice

- Kasno posli podne 10. oktobra 1944. godine, oslobođena je Subotica – pripovida gospodin Bačlija. - Bio sam štogod u varoši pa sam se vraćo kući. Kad vidim na pustom Somborskom putu velike žute čeze, četri Rusa, med njima velik mitraljez i zdravo bisno tiraje konje. Zateko sam se baš s druge strane od Velike crkve, tamo di je kuća pokojnog Ive Prćića, pa sam se u udubljenje koje ima kod kapije uvuko koliko sam mogo, jel vidim to njevo bisnenje na putu neće na dobro izać. Čeze došle do raskrsnice, stale, pa su uzeli mitraljez i pucaje na sve strane. U tom pucanju ubili su jednu ženu, al na to se ni osvrnili nisu, već su opet potirali konje i očli dalje.

- Tog istog dana, par sati posli poginio je Jovan Mikić Spartak. Kad je oslobođena Varoš, išo je s jednom manjom grupom ljudi očistit Željezničku stanicu, na kojoj je još uvik bilo neprijateljske vojske. Jedan nemački oficir sakrio se gori na krov stanice, pa kad je vidio grupu vojnika kako iđe, puco je i ubio prvog med njima - Spartaka. Dvi godine posli, Subotica je dobila fudbalski klub po imenu Spartak, a ja sam posto njegov pridsidnik - kaže Bačlija.

Osnivanje mesni odbora

- Kad su se posli rata počeli osnivat mesni odbori po Subotici i okolini, a to su uglavnom bili raštrkani salaši, tušta sam obalazio teren. Ti odbori bili su glavni nosioci setve, risa, rasporiđivanja kolonista, pa sam išo da vidim kako se poso sprovodi. I tamo je bilo kojkaki dešavanja, koja se čovku urižu u sićanje.

- Đurđinski mesni odbor vodio je Mate. Bilo je to „čudno kadrovsko rišenje“ jel on nije bio pismen. A tribalo je u knjige popisivat koliko će se žita sijat, ko će koliko josaga pridat. Kad sam stigo, a Mate je taman „prigledo“ rišenja, pa će ji dilit. Stao Mate na prag od kancelarije, a isprid stoje dvi grupe čeljadi. Jedna manja – u njoj kadgodašnje gazde, druga daleko veća – u njoj sirotinja, kadgodašnji bireši. Mate gleda u onu veću grupu, a zove Belu, koji mu se odaziva iz gazdačke grupe. Divani Mate s Belom, al ga opšte ne gleda. Još je malko i zamuckivo, pa kaže:

- Bbbela, sutra je dobrovoljna izgradnja zadružnog doma!

- Mate, pa sutra je nedilja! – podsića ga Bela..

- Sssamo onaj ko imade kod kuće mrca, mož da ne dođe! – odbrusi Mate, al i dalje ne gleda u njeg. I tako je na „dobrovoljnoj“ osnovi podignut zadružni dom u Đurđinu.

- U Malu Bosnu sam došo kad sam se vraćo iz Đurđina, već je noć pala, mrak, nigdi nikog. Prolazim porid Odbora i vidim da svitli lampaš. Ajde, reko da svratim i vidim šta rade vako kasno. Kad unutri, jedan astal i na njem lampaš čkilji, i tušta papira rasuto. Na stocu sidi sekretar Felo, a oko njeg u onom polak mraku sidi čeljad na patosu okolo cile sobe, jel nije bilo stocova. Pitam ji šta rade, a Stipan kaže, „Jeto, gradonačelniče, razrezivamo otkup svinja.“ Ja njim kažem nek nastave, neću njim smetat, al ću malo ostat da vidim kako njim iđe poso. Felo prozove čovika po imenu, kad se javlja glas iz jedne ćoše, di je bio skoro skroz mrak: “Baš sam juče prolazio tudan i vidijo tri krmače“ . Prozove Felo drugog čovika, a opet se javlja taj glas, i tako redom a uvik ista pripovitka, kako je baš juče tudan prolazio i vidio ko koliko svinja ima. Onda sam svatio da je Partija bila „dobro obavištena“ ko šta od salašara ima. Srića je moja što ja nisam bio u partiji i nisam s takim stvarima imo veze, al opet mi nije bilo lako gledat šta se sve izrađiva sa svitom.

- Obalazak Žednika, najdublje mi se urizo u sićanje. Tamo je pridsidnik odbora bio Pere. Pozdravimo se, pa uđemo u kancelariju, da podivanimo. Kad u po divana uđe jedan Rus. Mali rastom, u madžarskom šinjelu, koji mu se vuče po zemlji. Za njim još zveči i sablja koju je pripaso, jel mu je i ona dugačka, pa sve tandrlja po zemlji. Samo mu na glavi ruska kapa i pridstavlja mi se ko ruski kapetan. Čim smo se rukovali, Rus oma meće ruke u džepove, pa u jednoj šaki drži duvan a u drugoj isičenu novinsku artiju. Zamotamo, pušimo i tako razdivanimo se. Ispripovidam njim kako sam na Kalmarovom salašu na Zobnatici vidio jednog bugarskog kapetana. I kažem da mi je upravnik imanja kazo da on tamo ništa ne radi, osim što po cili dan pije, a kad se malo otrizni izađe napolje, pa ište da mu se kojšta od živine kolje i peče. Kad je to Rus čuo samo najedared skoči, pa izađe ne na vrata, već kroz pendžer. Pravac je očo na Kalmarov salaš i ubio onog bugarskog kapetana o kojem sam divanio. Šta ću, pokupim se pajd u Varoš, kod komandanta goroda isto Rusa i kažem šta se trevilo. On me zove sad da iđem opet na salaš da mu pokažem di se to trevilo. Nisam imo kada, jel bilo je puno posla, već ga uputim i on sa dva vojnika ode tamo. Posli dva sata, zove me kapetan goroda opet, da dođem i pripoznam zarobljenika, jel to taj što je ubio onog Bugarina. Ja došo, a Rus u ćoši sobe sidi, ruke mu vezali s nikim uzicama. Kažem da je to taj čovik i komandant mi kaže da sam slobodan. Kad sutradan ja pitam šta se trevilo s onim čovikom, a on mi kaže:“Streljan je!“ Kako streljan? , pitam ga ja, i to brez suda. „On je bio na našem spisku dezertera, jel je pobigo iz ruske vojske još kod Bugarske i od onda tako sam iđe i pravi čuda, kogod i onaj Bugarin, kojem je ovaj prisudio.Obadvojica su se odmetnila od vo-

jske, pa su svaki za svoj groš tili ić za Berlin, dilit pravdu“ – izdivani mi kapetan goroda.

Rusi na Paliću

- Koliko je ruska vojska velika i ozbiljna sila svatio sam jednog zimskog jutra 1944. godine. Zove me upravnik Palića i kaže da on ne zna šta će od tolike Ruske vojske. Toliko ji je bilo na Paliću da nisu imali di vezat konje, već su šumu sikli i od tog pravili rude di su posli konje vezivali. A upravnik se bojo da će tako svu šumu posić. Očo ja da vidim šta se trevlja, kad ono toliko Rusa se kupa u Paliću da se od nji jezero i ne vidi, već samo ljudske glave. Okolo svega razbacanog, jel su ode već bili par dana. Žene koje su same bile u kućama nisu smile prinoćit na Paliću, već su u Varoš išle. Ja podivano s njevim kapetanom da to vako ne mož. A on mi kaže, kako oni tog dana poslipodne svakako iđu dalje i da će sve, osim posičeni drva, vratit u prvobitno stanje. Nisam u to virovo, jel se činilo nemoguće. Poslipodne ja došo da obađem Palić, baš da vidim kako su ga ostavili. Tako su ga očistili, da čak ni lišća na zemlji nije bilo. Čini mi se da Palić nikad čistiji nisam vidio.

Balint Vujkov i Pere Tumbas Hajo jel Pat i Patašon

- Balinta sam znao od ditinjstva, studirali smo isti fakultet, i posli se družili. Kad god bi zgotovio koju knjigu pripovidaka on bi mi je dao, a posli kad sam očo za Novi Sad poslo. Sićam se kad je Balint već ispito sve oko njeg koje je imo da mu pripovidaje, krenio se po salašima. Tamo se nado da će nać još bunjevačkije pripovitke. I tako, da ne iđe sam, dogovori se on sa Perom Tumbas Hajom da iđu zajedno. Balint će bilužit pripovitke a Hajo pisme. Iđu tako nji dvojica, Balint zdravo visok a Hajo mali, pa su ji čerez tog prozvali Pat i Patašon, po jednom filmu di su bili junaci isto tako različite visine. Balint nosi kofer i u njem magnetofon a Hajo nosi violinu u škatulji. Išli su tako po atarima, kad jedared izgube se, pa pravo na graničara. Kad ji je onake vidio oma mu se učine sumnjivima. Počne ji graničar ispitivat, odkaleg su i šta tu rade. Kad su mu kazli ništa nije virovo. Sad pozove onaj vojnik starešinu, a Balint i Hajo, opet u istu pripovitku. Ovaj put je vridilo, jel je čovik oma svatio kako nji dvojica rade važan i lip poso. Volio sam čitat te Balintove knjige, napisane na našem lipom bunjevačkom jeziku. Balint je bio pravi i velik Bunjevac! Kad je skupio prvu knjigu pripovidaka, ponudio i je na štampu prvo u Maticu srpsku, al su ga oni odbili. Ne znam zašto, jel nisu imali novaca el interesa, pa je Balint očo u Maticu hrvatsku.

Bačlija gornji red, prvi s leva

Subotički fodbal

- Još dok sam dite bio najviše od svi igara volio sam se fodbolovat, tako smo mi kadgod zvali fudbal. Stojo sam u Gajevom sokaku, i tamo di je sad park i Mala crkva kadgod je bila poljana. Jel je to u ono vrime bila žitna peca, svakog utorka i petka. Najviše smo se sigrali kod onog dila poljane di je Kalvarija. Uzmemo krpenjaču, pa nas dvadesetak udri u fodbolovanje. Jedared, baš na dan Svi sveti, već je noć pala a mi smo se i dalje sigrali. Kad, najedared gori velika vatra, svitlost. A mi dica, razbižali se svako na svoju stranu, jel smo mislili da su to mrtvi ustali iz grobova. Kadgod su se vinci i cvića za groblje primazivali voskom da duže traju, pa se to od vitra zapalilo.

- Tu je bilo i sigralište Bačka, a mi dica svake nedilje, kad je bila utakmica, načičkamo se na obližnje dračove, pa gledamo kako pravi igrači igraju fodbal. Tako, posli kad sam već bio deranac i ja sam išo trenirat.

- Prošlo je jedno dvi godine kako sam posto gradonačelnik, kad jeto ti kod mene u kancelariju došo Andrija Čiča Kujundžić, veliki kadgodašnji igrač fudbala, bio je i državni bek. Pita me jel bi ja tijo bit pridsidnik Bačke. Ja pitam:“A zašto baš ja?“ „Pa jeto ti nas sve znaš, još od ditinjstva.“, divane oni, al znam ja zašto su oni došli. Triba njim novaca, pa su mislili da ću njim ja moć pomoć. Privatio sam se ja i ove funkcije i par puti njim i pomogo, al je to bilo zdravo malo.

- Tako jedan dan došli oni iskat novce da iđu igrat utakmicu u Smederevo, jel ako ne dođu gube utakmicu sa 3:0, u korist protivnika. Iako sam tio, nisam njim mogo pomoć. Posli čujem u Varoši, očli su Bačkisti, kako smo ji od milja zvali. Pitam kako, od koji novaca, kad čujem skupilo se društvo i navijači u kafani Ćale, pa naklamali novaca za put.

- Posli tog sam sazvo upravni odbor i kazo: “Mi nismo upravni odbor ovog kluba, mi nismo ništa! Njev upravni odbor je kod Ćaleta u mijani, jel njim oni pomažu!“ U to se sad umišo gradski odbor, jel su tili od nikoliko fudbalski klubova u Varoši opravit dva jaka. Tako je ostala Bačka i stvoren je Spartak. Dogovreno je da će se dat pridnost Spartaku i da će njega favorizovat, pa pozovu mene da budem pridsidnik sad ovog kluba. Priđem ja i povedem još par dobri igrača sa sobom. Digod u to vrime dodile saveznom Ministarstvu saobraćaja da se stara o materijalnom dilu za Spartak. Ni onda nije bilo zdravo bolje, al su makar za kartu imali, ako digod iđu igrat. Zato sam ja ko savezni poslanik, očo kod ministra i uspio par puti dobit po milion dinara pomoći za klub.

- Spartak je dobro igro i dospio u prvu ligu. Pa kad je bilo takmičenje za državnog prvaka Crvena zvezda je počela kupovat dobre igrače iz cile zemlje. Odkaleg njim novaca ne znam, jel oni su bili pod Ministarstvom prosvite. I tako su nam odveli već tri dobra igrača, Batu Ognjanova, Takača i Matkovića.

- Jednog dana igra se utakmica Spartak protiv Crvene zvezde. Sidimo u prvom redu gledamo, već je utan počela utakmica, kad dolazi ministar prosvite Mita Miljković i oma kako nas je vidio kaže Gezi Tikvickom, jel je njega znao:“Geza, uzećemo ti ovog Gemešija!“

A Gemeši još jedino i vridio štogod od svi igrača koji su nam ostali. Sutadan čujem da je kogod od Crvene zvezde osto u Varoši i da vrbuje Gemešija i njegove roditelje da priđu u Beograd. Pozovem Gemešija kod mene, da od njeg čujem šta se trevlja. On je u to vrime student bio, pa mi kaže:“Jel uredu da ja ko momak iđem u zakrpljenoj košulji? Jeto oni su obećali nama tamo u Beogradu trosoban stan, mami poso, a tati veće misto u Željeznici i mi se zdravo pridomišljamo šta da radimo.“

- Možda dan – dva prije ovog događaja Tito je u Zagrebu održo govor o sportu, di je kazo da dobre sportiste ne triba vodit iz mali sridina u velike. Jel su oni u svojim sridinama važni za popularizaciju sporta. E, ja onda uzmem i napišem pismo Titu. Opišem mu sve šta se dešava sa Spartakom i kako nam igrače odvode. Za dva dana bili smo pozvani u Beograd i ja i Gemeši i Tikvicki. Već na stanici nas je opet dočeko čovik iz Crvene zvezde i opet probo odvest Gemešija. Očli smo u Fudbalski savez Jugoslavije di nas je primio general Đuro Kladarin. Ja opet sve izpripovidam, al i Gemeši a ni Borota (čovik iz Crvene zvezde), sve negiraje. Čak Borota kaže da u Subotici nikad nije ni bio. Kad najedared Gemešiju valdar proradi savest, pa kaže:“Šta lažeš, kad si kod nas kući tri put dolazio i svašta obećavo!“

Posli ovog slučaja ministar prosvite Mita Miljković bio je sminjen s ministarskog mista.

- Kad jedno godinu dana posli tog, na jednoj užni sidi jedan ministar do mene i kaže mi:“Je li Bačlija, možeš li i za mene napisati jedno onako pismo ko za Miljkovića, jer je postao ambasador u Parizu?“ Tako da je nepravde i lova u mutnom uvik bilo. A i čerupanje naši igrača s ovim nažalost nije pristalo i radilo se to i dalje, samo tajnije – završava ovaj deo svoje priče gospodin Bačlija.

AMBROZIJE BOZA ŠARČEVIĆ (1820 – 1899)

III DIO

Prekretnicu u Šarčevićevom radu pridstavlja njegov susret sa biskupom Ivanom Antunovićem i saradnicima u Subotici 1869. godine od kad nastavljaju plodnu saradnju i pridnjače u bunjevačkom priporodu i to sasvim ravnopravno i odlučno! Šarčević sarađuje u «Bunjevačkim i šokačkim novinama», a već 1872. godine u Subotici on sa Kalorom D. Milodanovićem pokreće prvi subotički list «Misečnu kroniku». U isto vrime Ivan Antunović izdaje svoje prve knjige u Temišvaru, Beču i Vacu.

Tih godina osnovana je i Bunjevačka stranka Mamužić-Antunović, a 1878. i prva kulturna ustanova kod Bunjevaca – Pučka kasina, za koju vlasti nisu dozvolile naziv «bunjevačka»! U Kasini su se zaista dogovarale i rešavale najvažnije bunjevačke stvari, tvrdi i Mijo Mandić u knjižici: Pedesetogodišnjica Pučke kasine (1878-1928), a Boza Š. u svom Pismu pridsidniku bunjevačke Kasine (1895) očekuje da Kasina okupi naš narod u borbi za nužno uvođenje bunjevačkog jezika u škole i u javni život. On za primer navodi braću našu Srbe, koji imaju svoje učitelje u varoši i na salaši, kao i izraelite-čivute, koji takođe održavaju svoju školu i učitelje, a «jedino Bunjevci kao starosidioci nemaju ni jedne škole, ni jedne školske knjige ni učitelje. To je grišna nemarnost, taki grih što do neba vapije!» upozorava on.

Ovo Pismo štampano je 1896. godine u tankoj knjižici zajedno sa već pomenutim Otvorenim pismom rodu bunjevačkom i šokačkom, koje pridstavlja otvoren poziv Bunjevcima i Šokcima na odbranu svog jezika bez obzira na pritisak i pretnje Mađara i pouku da svoja prava triba tražiti jer su ona predviđena zakonom, al se on ne sprovodi. Svoj Bunjevački program Boza je izneo u istoimenoj brošuri na mađarskom jeziku 1892. godine, uz mnogo izjava mađarskog domoljublja, iako je knjiga anonimno štampana. U tom programu se traži samo bunjevački bukvar, čitanka za II razred osnovne škule i učitelj koji zna i bunjevački jezik! Od tog programa Boza ne odstupa do kraja i uvik se boji od neke veće političke akcije ili pokreta zbog koji bi im vlasti sve obustavile. Za njega važi izreka: »On se za bunjevštinu mađarski borio» zbog izvrsnog znanja jezika i nade da će sve postići «legalnim» putevima na osnovu Zakona svoje domovine, na osnovu članaka i knjiga koje je pisao na mađarskom, državnom jeziku! U «Pismu narodnom poslaniku Lajošu Močariju» (Subotica, 1886), jednom od malobrojni Mađara, koji su se opirali mađarizaciji Bunjevaca, Boza se pravda da nikad ne bi pokrenio bunjevačko pitanje ako bi to bilo na štetu mađarskog naroda, jer je on iskreni mađarski domoljub, ali misli da i Bunjevci imaju pravo na svoj maternji jezik i osnovno obrazovanje. Pravi je grih protiv Boga i ljudi što njim se to ne dozvoljava. Nažalost, Mađari su i taj njegov tako skromni program shvatili kao separatizam i u Parlamentu bez diskusije prešli na dnevni red.

Vasa Stajić u članku: Mađarizacija i demađarizacija Bunjevaca, u br.1-3/1930, detaljno analizira Bozine knjige i navodi da se on bacio na pisanje ričnika da bi olakšao nastavu, a čist dohodak naminio je rasprostiranju prosvite bunjevačko-šokačkog naroda, dok su i bunjevačkim političarima bila važnija druga pitanja, a ne školstvo.

«Tolmač izvornih književnih i zemljopisnih jugoslavenskih riči» objavio je u Subotici 1870. godine na korist prijatelja bunjevačko-šokačke književnosti, a o trošku Bunjevačkih i šokačkih novina, na skoro 200 strana. «Ovaj priručni tumač rađen je na osnovu naših rečnika i književnog gov-

ora i kao takav nesumnjivo je mnogo doprineo zbližavanju Bunjevaca sa ostalom jugoslovenskom braćom» ističe Milivoje V. Knežević, profesor srpskog jezika u subotičkoj gimnaziji između dva svitska rata i glavni urednik časopisa **Književni sever**, u čijem je izdanju objavljena Bunjevačka narodna čitanka, u Subotici, 1931. godine. U njoj se nalazi biografija i fotografija Boze Šarčevića, kao i odlomci iz njegovi knjiga. «Tolmač» je najraniji bunjevački ričnik jer se pojedine riči koje se više koriste u književnom jeziku, objašnjavaju cilom rečenicom iz svakodnevnog govora (primeri: postupača – kolač koji se peče kad u kući dite nogom pođe; razvaruša – tisto od kukuruznog i žitnog brašna; zamama – jilo čim se živina ili zvirka kakva vabi, mami).

Drugi ričnik A. Šarčevića je Mađarsko-jugoslavenski politični i pravosudni riečnik (naslov u originalu počinje mađarskim jezikom), a čist dohodak naminjen je razprostiranju prosvite bunjevačko-šokačkog naroda, kako stoji na naslovnoj strani, kao i podatak da ga je «uredio i na svit izdao Ambrozija Sarcsevics».

Svoja sledeća dva ričnika Boza je izdao tek posli dvadeset godina i to jedan manji za osnovnu škulu mađarsko-bunjevačko-šokački (Subotica, 1893.g) da bi se bunjevačkoj dici olakšala nastava jer su njim predavali mađarski učitelji koji po pravilu nisu znali bunjevački, i drugi iz 1894. godine: Mađarsko-srpsko-hrvatsko-bunjevačko-šokački ričnik većeg obima i naminjen za lakše čitanje knjiga.

Svodeći cilokupno stvaralaštvo i rad Ambrozije Šarčevića može se zaključiti da je on bio «desna ruka» Ivanu Antunoviću u bunjevačkom priporodu, što se često ne ističe ili ne zna dovoljno, a svojim znanjem i voljom daleko je nadmašio mnoge onda čuvene bunjevačke prvake i političare. Zato je njegovo ime zlatnim slovima trajno upisano u prošlosti Bunjevaca, a i danas svitli svojim primerom.

Nevenka Bašić Palković,
(Predavanje održano u Matici bunjevačkoj, 14. septembra 2006)

Piše: Nevenka Bašić Palković

IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA

SPOMENICA OSLOBOĐENJA I UJEDINJENJA GRADA SUBOTICE

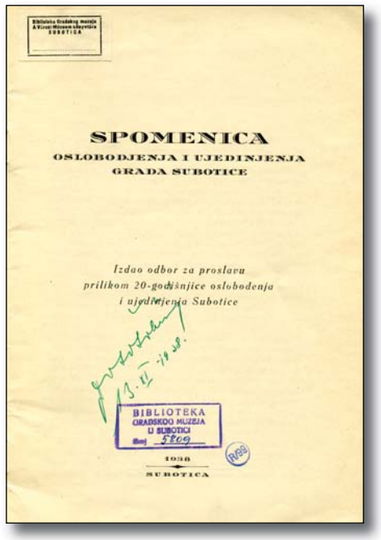
Bunjevci u istorijskim događanjima tokom novembra 1918. godine

Knjiga pod ovim naslovom štampana je u Gradskoj štampariji u Subotici 1938. godine, a izdavač je bio Odbor za proslavu dvadesetogodišnjice oslobođenja i ujedinjenja Subotice - 13. novembra 1918. Spomenica je potpisana rukom Jose Šokčića, čuvenog bunjevačkog novinara i pisca, a čuva se u stručnoj biblioteci Gradskog muzeja u Subotici, kao i ostala izdanja koja svidoče o burnim događanjima u našoj varoši 1918. godine.

Joso Šokčić (1902-1969) je rođen u Subotici i tu je proveo cili svoj život. Uređivao je Bunjevačke novine od 1925. godine, a kasnije i časopis Neven (od 1935. do 1941). Sarađivo je i u listovima Jugoslovenski dnevnik, Bunjevačko kolo, Dan, Vreme, Pravda, Naplo i dr. Pisao je pisme, monografije, članke i studije o Miji Mandiću, Agi Mamužiću i drugim bunjevačkim velikanima. Verovatno je i on bio član Odbora za proslavu 20-godišnjice oslobođenja Subotice, s obzirom da je 1934. napisao veliku monografiju pod naslovom: Subotica pre i posle oslobođenja – građa za istoriju Subotice – i objavio je u izdanju subotičkog lista Jugoslovenski dnevnik. Ova knjiga je takođe predmet našeg prikaza, ali vratimo se najpre SPOMENICI.

U njoj se opisuju događaji od 10. do 25. novembra 1918. i buđenje nacionalne svisti kod Bunjevaca i Srba, već tokom I svitskog rata, kada se bore da ostvare narodni ideal: ujedinjenje svi Južni Slovena i oslobađanje od austrijske i mađarske vladavine. Posli rata i objave Vilsonovog programa o samoodređenju naroda, Bunjevci i Srbi u Subotici su se skupili na narodnom zboru u dvorištu «Hungarije», 10. novembra 1918. godine i izabrali Bunjevačko-srpski narodni odbor. Odbor će biti nadležan za izvršavanje odluka ujedinjenih Bunjevaca i Srba i njihove sudbine u Ugarskoj, kao i za očuvanje javnog mira i poretka, u čemu će njim pomagati Bunjevačko-srpska narodna garda. Za pridsidnika Odbora izabran je Šime Milodanović, veleposednik, za potpridsidnike dr Joca Manojlović i pop Blaško Rajić, a za članove odbora još 40 uglednih građana Subotice. U Spomenici se nalazi i tekst Rezolucije pročitane i usvojene na velikom narodnom zboru od priko 10.000 Subotičana, kao i imena članova Bunjevačko-srpskog narodnog odbora, koji će kasnije putem svoji delegata učestvovati u donošenju odluke o otcepljenju Subotice i cile Vojvodine od Mađarske i o ujedinjenju sa Kraljevinom Srbijom.

U Spomenici se dalje nižu imena oficira Bunjevačko-srpske narodne garde i njenih komandira, kao i opis dočeka srpske vojske na železničkoj stanici, 13. novembra 1918. na čelu sa komandantima Mihajlom Bodijem i Antom Živulovićem. Vođa Bunjevaca, pop Blaško Rajić, pozdravio je srpsku vojsku sledećim ričima: «Gospodo! U ime bunjevačko-srpskog narodnog vića, u ime 70.000 Bunjevaca i Srba, koji u ovom gradu stanuju, čast mi je pozdraviti Vas, kao vođe pobedonosne srpske vojske, kao osloboditelje potlačenih naroda ispod teškog jarma. Zveket vašeg oružja, gospodo, to je glas zvona, što navišćuje vaskrsenje naše; tresak topova vaših, koji dolaze, porušiće kule i gradove u kojima je sazidana sila što nas je tlačila; dva krila slavne pobedničke vojske vaše mi

smatramo kao dvi raširene ruke naše majke Jugoslavije. To su ruke krute i čvrste od više nego četverogodišnjeg ratovanja, ali ih se mi ne bojimo, već vas molimo da nas one prigrle i pritisnu na grudi materinske. Neka nas boli, ništa zato, ali će taj zagrljaj pokidati lance naše i srušiti jaram pod kojim smo dosad čamili, pa ćemo biti slobodna dica u krilu mile majke, naše majke Jugovića. Dobro nam došli, živili!»

Sedamnajstog novembra priređene su velike manifestacije dobrodošlice srpskoj vojski prid crkvom sv. Roke, gdi ih je pozdravio župnik Blaško Rajić i blagodarenje u pravoslavnoj crkvi, gdi je paroh Marko Protić pozdravio srpsku vojsku, a nakon tog je održan svečani defile oslobodilački trupa prid Gradskom kućom. Vojna komanda postavila je 20. 11. 1918. prvu jugoslovensku gradsku upravu na čelu sa gradonačelnikom dr Stipanom Matijevićom i podnačelnikom dr Stipanom Vojnić Tunićom. Za školskog nadzornika postavljen je Mijo Mandić, a za glavnog beležnika dr Joso Prćić.

Poslidnje stranice Spomenice oslobođenja Subotice čine opisi događanja od 24. i 25. novembra 1918, kad su Subotičani opet na velikom narodnom Zboru izabrali svoju delegaciju za Veliku narodnu skupštinu u Novom Sadu, u cilju da se proglasi otcepljenje Vojvodine od Mađarske. Interesantno je navesti imena žena delegata na Skupštini: Mara Malagurski, Katica Rajčić, Olga Stanković, Manda Sudarević i Anastazija Manojlović.

Spomenica se završava govorom pop Blaška Rajića na Velikoj narodnoj skupštini i oduševljenjem naroda zbog prisajedinjenja sa Kraljevinom Srbijom.

Drugo značajno izdanje koje se bavi periodom od oslobođenja Subotice, 13. 11. 1918, pa do potpisa mira 4. juna 1920. nosi naziv: ZLATNI DANI SUBOTICE – zapisi i istorija, autora pop Marka Protića, objavljeno u Subotici 1930. godine. I ova knjiga je dedikovana, tj. potpisana rukom čuvenog autora i naminjena: «Odličnom svom prijatelju, generalu Ivanu S. Pavloviću i gđi, u odanosti, M. Protić, 13. 11. 1930.» - i čuva se u Gradskom muzeju Subotica. Tako se u tom «drhtavom» rukopisu jednog od učesnika burni događaja, sačuvalo štogod sasvim lično i neponovljivo, kroz sve ove godine što su odonda prošle. Samo njegovo dilo i rukopis ostalo je da se trajno čuva u Muzeju, ali su njegove misli i ideje i danas žive u narodu!

Pop Marko Protić (1882-1936) je rođen u Tovariševu, a u Suboticu stigao 1. aprila 1918. i priuzeo parohiju. Odmah se povezao sa srpskim i bunjevačkim rodoljubima i uzeo učešća u stvaranju nove države. Sarađivao je u listovima Bačvanin, Književni sever, Neven i Jugoslovenski dnevnik. Autor je više značajnih knjiga, od kojih izdvajamo: Subotička srpska pravoslavna crkva, njezini sveštenici, đakoni i učitelji od 1710-1931. i Srpski trijumviri u bunjevačkom renesansu od 1880-1900, objavljena 1933. sa puno podataka o subotičkim Srbima i Bunjevcima.

U «Zlatnim danima Subotice» pop Marko Protić piše o svom dolasku u Suboticu, o prvim poznanstvima sa viđenim Bunjevcima: Mijom Mandićom, Blaškom Rajićom, Katom i Kalom Prćić, za koje kaže: «Neda se sakriti da smo starinom i krvlju – jedno!» Dalje se nižu poglavlja o Srpsko-bunjevačkoj narodnoj gardi, o poslidnjoj sidnici Gradskog senata pod Mađarima, 8. novembra 1918, zatim o Narodnom zboru od 10. 11. 1918, o radu srpsko-bunjevačkog Narodnog veća do 13. 11. i o dolasku srpske vojske u Suboticu. Posebno je obrađena i konferencija od 17. 11. i Velika narodna skupština od 25. novembra 1918, a onda i priuzimanje vlasti i dolazak Regenta Aleksandra 26. jula 1919. u Suboticu. Pošto je knjiga objavljena 1930. u Epilogu se nalazi i opis proslave Desetogodišnjice oslobođenja Subotice, 13. 11. 1928. godine.

Tokom priprema za Veliku narodnu skupštinu, Narodno veće je utvrdilo da u Subotici ima 70.000 Bunjevaca i 5.000 Srba, te da će se u Novi Sad poslati 75 poslanika, od kojih 5 ženskih. Pred veliki narodni zbor od 24. 11. 1918. na kome su se birali poslanici za Skupštinu, Srpsko-bunjevačko narodno veće je izdalo Proglas kojim obavištava sve Jugoslovene: Srbe, Bunjevce, Hrvate i Šokce da će se skupština održati u Novom Sadu, a da Subotičani triba da izaberu svoje delegate, što je i urađeno.

Na samoj skupštini, svidoči dalje Marko Protić, jedan od izabrani poslanika i učesnika, izglasano je spajanje Vojvodine sa Srbijom, po pridlogu Jaše Tomića, a zatim je i Blaško Rajić održao svoj čuveni govor o jedinstvu sa srpskim narodom i izabran je u Narodni savet, koji je imao 50 članova i bio izvršni organ Skupštine. U Narodnom savetu je bilo ukupno osam Subotičana. Marko Protić završava knjigu citatom izjave dr Ive Milića, profesora univerziteta povodom proslave 1928. godine: «Vlada i politika su prolazne, dok je narodnost večna. Jedinstvo naroda i države za mene su dogmati i aksiomi, koje ispovedam, i kojima služim, u kojoj se god stranačkoj grupaciji nalazio. Stranka je samo sredstvo za vođenje politike, a država i narodnost, to je – nad svima strankama!»

Zbog izuzetnog značaja odluka Velike narodne skupštine, održane 25. 11. 1918. g. u Novom Sadu, Bunjevci slave ovaj datum kao svoj nacionalni praznik, na osnovu odluka iz 2005. godine. Obilužavanju praznika posvećujemo i ovaj članak u današnjim Bunjevačkim novinama.

Građu za istoriju Subotice napisao je i objavio i Joso Šokčić 1934. godine pod naslovom: Subotica pre i posle oslobođenja, posvećujući je «neumrlom duhu biskupa Ivana Antunovića». U Pogovoru, Joso Šokčić sam objašnjava kako je knjiga nastala: nije imao nameru da piše istoriju Subotice

nego da sačuva sve podatke koji su važni za prošlost Subotice i Bunjevaca u prvom redu, zbog tadašnjih sve češćih pokušaja službene Mađarske da propagira potribu revizije Trijanonskog ugovora. Službena Mađarske se trudila da dokaže da su Bunjevci prije i za vrime I svitskog rata bili «odlični Mađari» i da oni nisu ogranak jugoslovenskog naroda, kao i «da će uskoro doći dan, kada će mađarska vojska umaršírati u Suboticu». Sve to Joso Šokčić je želio da pobije navodeći originalne dokumente i sačuvao je sve podatke tokom svog novinarskog rada koji se odnose na okolnosti nacionalnog oslobođenja i ujedinjenja u Subotici i na tisnu saradnju između Bunjevaca i Srba.

Na priko 400 stranica, J. Šokčić iznosi najvažnije događaje i kulturna dešavanja vezana za Bunjevce od XIX vika pa dalje, detaljno za period 1918-1933. Njegove teme su: borbe za bunjevački jezik, ujedinjenje Južni Slovena, osnivanje Narodnog veća Bunjevaca i Srba 1918. g., oslobođenje Subotice, govor Blaška Rajića na Narodnoj skupštini 25. 11. 1918, dolazak Regenta Aleksandra u Suboticu 1919, zatim odlazak Bunjevaca u Pariz 1920. i potpisivanje Trijanonskog mira 4. juna 1920. Zabilužena su i ostala dešavanja sve do 1933. godine u Subotici.

Već 12. juna 1920. godine, novi veliki župan subotički dr F. Sudarević izdao je narodu sledeći proglas: „Narode! Petogodišnji je rat dovršen! Mir je potpisan! Krv, koju su potokom prolivali naši sinovi, evo donela je plemenitog ploda – naše oslobođenje! U ovom času moramo se u prvom redu setiti krvavih žrtava, što su naša mila braća Srbijanci doprineli za naše oslobođenje, zajedno sa jugoslavenskim legijama. Moramo se setiti orijaškog rada Jugoslavenskog odbora, i naše braće u Americi, koji su moralno i materijalno pomagali taj rad. Moramo se setiti naših slavnih saveznika, na čelu sa Amerikom, i njenim dičnim pretsednikom Vilzonom. Svima njima neka bude hvala i večna slava!...“

Knjiga je ilustrovana interesantnim fotografijama i dokumentarnim materijalom koji je i danas važno istorijsko svidočanstvo o učešću Bunjevaca i Srba – Subotičana – u burnim vrimenima 1918. godine.

OD OVOG BROJA FELJTON BUNJEVAČKIH NOVINA

VREME KADA SU BUNJEVCI REŠAVALI SVOJU SUDBINU

(učešće Bunjevaca u presudnim danima oslobođenja Srema, Bačke, Banata i Baranje i njihovo prisajedinjenje Srbiji, odnosno novoj zajednici Južnih Slovena – Jugoslaviji)

Piše: Zoran Veljanović

Represalije i teror crno-žute monarhije nad jugoslovenskim stanovništvom Srema, Banata, Baranje i Bačke u periodu između 1914. i 1917. godine

Slovenski živalj u Sremu, Banatu, Bačkoj i Baranji je i pre rata bio izložen germanizaciji i mađarizaciji, odnosno asimilaciji od strane centralne vlade u Beču i Budimpešti. Deceniju pred Prvi svetski rat taj pritisak se pojačao i postajao sve jači, iako za takvu politiku centralna vlada nije imala nikakvog povoda, jer je uživala podršku vodećih narodnosnih stranaka u južnoj Ugarskoj (odnosno u bivšoj Vojvodovini Srbiji i Tamiškom Banatu) - radikalne i demokratske stranke, koje su joj izražavale lojalnost.

Već samo nekoliko dana posle atentata Mladobosanaca na prestolonaslednika Ferdinanda Habsburškog, i u Sremu, Banatu, Baranji i Bačkoj (kao i u drugim krajevima monarhije) otpočeli su progoni, pre svega Srba, ali i drugih Južnih Slovena. Stanovništvo je trpelo represalije, privođeni su taoci, vršena je prisilna regrutacija. Posebno je progonu bilo izloženo pravoslavno sveštenstvo, monasi po manastirima, pojci i učitelji srpskih narodnih škola. Građanske stranke narodnosti bile su izložene jakom pritisku režima. Njihovi prvaci bili su uhapšeni kao taoci, ili su odmah upućeni kao zatočenici u logore koji su se nalazili širom Mađarske. Te stranke su za kratko vreme bile prinuđene da se rasformiraju, dok je njihova štampa zabranjena („Zastava“, „Branik“, „Srpstvo“, „Sloboda“, „Vršački vesnik“, „Pančevački glasnik“, „Sadašnjost“, „Neven“ itd). Da bi olakšali „teško breme“ svojim članovima i narodu uopšte, lideri srpskih stranaka - Srpske radikalne partije (Jaša Tomić, Jovan Jovanović i Petar Popadić), Srpske liberalne partije (dr Mihailo Polit Desančić, Arkadije Varađanin i Pavle Gostović) i Srpske narodne stranke (Đorđe Obradović, Todor Milić i Miladin Svinjarev) obavestili su u pismenoj formi velikog župana grada Novog Sada Belu Matkovića (29. avgusta 1914. godine) da su prestali sa svakim radom i da su njihove partije raspuštene a da oni iskazuju svaku lojalnost prema mađarskoj državi. Nacionalno zastranjivanje išlo je dotle da su policajci išli od kuće do kuće i tražili skidanje ivandanskih venaca sa kuća, te skidanje ćiriličnih natpisa sa trgovačkih radnji. Zaveden je takav teror da uslova za legalnu političku borbu, ili bilo kakav opozicioni rad, nije bilo.

Pritisak na narodnosti nije se zaustavio samo na „gole živote“ već i imovinu. U akciji prikupljanja metala za potrebe austrougarske vojske (od 6. februara 1915–1918.) posebnom naredbom kraljevskog ugarskog ministra-predsednika vlade, grofa Tise (od 2. jula 1915), bila je utvrđena obaveza popisa svih crkvenih zvona i bakra sa crkvenih tornjeva, a zatim njihovo preuzimanje uz utvrđenu nadoknadu. Osim toga, raspisivani su državni ratni zajmovi (od 1914-1918), gde su angažovani učitelji i pravoslavno sveštenstvo na prikupljanju priloga.

Bio je vrlo mali broj onih političara ili javnih ličnosti koji su uspeli da izbegnu hapšenje, progon ili regrutovanje. Ipak, oni malobrojni kojima je to uspelo, našli su spas u emigraciji u zapadnu Evropu ili, što je bio najčešći slučaj, na skrivenim tavanima i podrumima u zabačenim i usamljenim salašima.

Feljton opisuje put otcepljenja Srema, Banata, Baranje i Bačke od Ugarske i njihovo priključenje Srbiji. Opisano je stanje u Subotici i učešće bunjevačkih prvaka koji su učestvovali u tim događajima (pripremnim radnjama, dogovorima, sastancima...) te kako su se Banat, Baranja i Bačka na Velikoj narodnoj skupštini Srba, Bunjevaca i ostalih Slovena u Novom Sadu 25. novembra 1918. godine, odlukom 757 odbornika (Srba 578, Bunjevaca 84, Slovaka 62, Rusina 21, Šokaca 3, Hrvata 2, Nemaca 6 i Mađara 1) delegiranih iz svih opština slovenskog podunavlja, priključili novoj zajednici Južnih Slovena.

Nakon nekoliko dana - 1. decembra 1918. godine, kao deo Kraljevine Srbije, Srem, Banat, Baranja i Bačka su ušle u sastav Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (od 1929. godine Kraljevine Jugoslavije).

Uveden je preki sud, zabranjena su sva kulturna, dobrotvorna i sportska društva Srba: čitaonice, pevačka društva, dobrotvorne zadruge, zanatlijska kulturna društva itd. Imovina tih društava (arhive, knjige, mobilijar) bila je poharana, razvučena, u najčešćim slučajevima bukvalno uništena na licu mesta. Zabranjena je bila distribucija knjiga i drugih spisa štampanih ćiriličnim pismom i obustavljen je rad štamparija čiji su vlasnici bili Srbi. Iz srpskih čitaonica i knjižnica (i iz privatnih kuća) bile su, po proceni „štetnosti“, izdvajane i zaplenjivane knjige štampane ćirilicom.

Represivno stanje i stav vlasti prema narodnostima bivao je sve gori iz dana u dan, a uslovljavan je paralelno sa stanjem na bojištima.

Obnavljanje opozicionog rada

Smrću Franje Josifa I (1848-1916) i dolaskom na presto Karla IV Habsburškog (1916-1918), nesposobnog i mlakog vladara, stvoreni su uslovi za slobodnije delovanje opozicionih snaga. Uz to je i grof Ištvan Tisa (predsednik ugarske vlade) podneo ostavku juna 1917. godine, a njegovi naslednici grof Moric Esterhazi i Šandor Vekerle, suočeni sa ogromnim problemima koji su se činili nesavladivim, nisu bili za nastavak njegove politike čvrste ruke.

Sredinom 1917. godine građanske političke stranke i njihovi listovi („Srpski list“, „Srbobran“, „Nova Zora“, „Pančevac“, „Sloga“, „Branik“, „Srpski glas“, „Zastava“, „Srpski glasnik“, „Banatski glasnik“ i dr) stidljivo su obnavljali svoj rad. Ali, kako su početkom rata stranke bile lojalne vlasti, sada su uperene protiv nje.

Sa Deklaracijskim pokretom, koji se 1917. godine proširio u zemljama Austrougarske monarhije nastanjenim Južnim Slovenima, pokrenuo se politički talas i u Vojvodini. Ipak, vojvođanski radikali i njihov predsednik Đorđe Krasojević nisu bili oduševljeni njime i dosta hladno su ga primili.

Sve više se odbacivala lojalnost staroj Vladi Ugarske, a sve jače izražavala želja za ujedinjenjem sa Kraljevinom Srbijom. U drugoj fazi govorilo se i o ujedinjenju u jedinstvenu jugoslovensku državu.

Pristup Narodnom vijeću u Zagrebu, od samog njegovog osnivanja (5. novembra 1918), iako sa velikim ambicijama, bio je za vojvođanske političare samo jedno od rešenja, ali i dokaz rešenosti za otcepljenje i ujedinjenje sa ostalim Južnim Slovenima. Saradnja između Narodnog vijeća i vojvođanskih političara održavala se preko izaslanika Vojvođana u Narodnom vijeću: Vase Stajića i demokrata. Radikali na čelu sa Jašom Tomićem bili su za drugačiji rasplet događaja (zbog toga što je dolazilo do oštrih nesuglasica pa i sukoba između demokrata i radikala) odnosno, bili su za ujedinjenje prvo sa Kraljevinom Srbijom, a zatim sa ostalim Južnim Slovenima. Njihov vođ Jaša Tomić često je ponavljao: »Da mi najpre obučemo srpsku košulju, koja nam je najbliža, a onda se možemo ogrnuti i plaštom jugoslovenstva.“

Karta (detalj) Jovana Cvijića iz 1915. godine, u kojoj su ucrtane poželjne granice buduće južnoslovenske države. Za naš tekst važne su severne granice: Arad-Segedin- Baja-Pečuj

Može se pretpostaviti da je delovanje Vase Stajića u Zagrebu bilo u skladu sa delovanjem i ciljevima Narodnog vijeća (čije želje su, pre svega, bile usmerene na ispunjenje svojih interesa proklamovanih u aktima koja su donesena na osnivačkoj skupštini - stvaranje nezavisne države, dok je jugoslovenstvo bilo sredstvo za postizanje tog cilja) oko ujedinjenja sa Kraljevinom Srbijom u zajedničku južnoslovensku državu. Da bi privuklo na svoju stranu uvek buntovnog Stajića, Narodno vijeće (tj. Svetozar Pribićević) mu je pomoglo da pobegne sa robije. Narodno vijeće se prema rešavanju jugoslovenskog pitanja postavljalo tako, da bivše austrougarske zemlje, koje su naseljavali Južni Sloveni, prvo treba da se ujedine oko Zagreba, a tek onda da se izvrši ujedinjenje sa Kraljevinom Srbijom.

Jaša Tomić i radikalna stranka imali su, osim identičnog stava sa demokratskom strankom i Narodnim vijećem - mišljenje da vojvođanski prostor Srema, Banata, Bačke i Baranje treba prvo da se otcepi od Ugarske - i oprečna mišljenja u vezi sa načinom na koji to treba da se uradi. Podupirani od strane Vlade Kraljevine Srbije, Nikole Pašića i Momčila Ničića i brojniji u odnosu na ostale političke partije u srpskom podunavlju, radikali su zastupali stav da Vojvodina Srpska, posle otcepljenja, treba da se direktno ujedini sa Kraljevinom Srbijom, mimo Zagreba. Jaša Tomić i njegovi istomišljenici takođe su smatrali da je u vezi sa ujedinjenjem Vlada Kraljevine Srbije iskusnija, međunarodno uglednija, njena vojska proslavljena i respektovana i uopšte uzev merodavnija od Narodnog vijeća, koje je tek trebalo da se afirmiše. Osim toga, radikalima su još bila živa sećanja na pogrome Srba i antisrpske demonstracije u Zagrebu (i drugim gradovima u Hrvatskoj), koje su se događale u prošlosti, a kulminirale deceniju pred Prvi svetski rat.

Jaša Tomić je u svemu tome imao veliku podršku i u Sremu, koji je inače posebno bio zastupljen u Narodnom vijeću preko Milana Miladinovića, člana radikalne stranke. Sremski radikali u većini su bili pristalice direktnog ujedinjenja sa Kraljevinom Srbijom, bez posredništva Zagreba. Čak su se zalagali i za to da se Srem sam, bez ostalih delova Vojvodine Srpske, priključi Kraljevini Srbiji.

(nastaviće se ...)

U SLAVU 13. NOVEMBRA 1918. GODINE

CVEĆE I VENCI PALIM JUNACIMA

U organizaciji Udruženja ratnih dobrovoljaca 1912 – 1918. godine, njihovih potomaka i poštovalaca, mesne organizacije Subotica, zatim Srpskog kulturnog centra «Sveti Sava», Bunjevačkog kulturnog centra, Bunjevačke matice, Bunjevačkog nacionalnog saveta i SNP «Svetozar Miletić» Subotica, bogatim programom svečano je obeleženo sećanje na 13. novembar 1918. godine. Ovaj datum je za bunjevački narod, kao što je poznato, takođe značajan kao dan oslobođenja nakon kojeg je na Velikoj narodnoj Skupštini u Novom Sadu uz značajno učešće Bunjevaca, usledilo prisajedinjenje Vojvodine Kraljevini Srbiji.

Program je počeo u nedelju 12. novembra, u 19 časova, u SKC «Sveti Sava» istorijskom tribinom «Prisajedinjenje Srema, Bačke, Banata i Baranje Kraljevini Srbiji» u kojoj su učestvovali dr Drago Njegovan, istoričar, Miroljub Vučinić, publicista, i Zoran Veljanović, istoričar.

Sledećeg dana, 13. novembra u 10,15 časova, položen je lovorov venac na spomen ploču na Železničkoj stanici, a potom su venac i cveće položeni ispred Sokolskog doma, na plato kod spomenika Palim junacima na Puškinovom trgu. Ovde je i osveštan spomenik i zastava organizacije dobrovoljaca u oslobodilačkim ratovima 1912 – 1918. godine. Istog dana u maloj sali Narodnog pozorišta održan

Natalija Dornić otvara izložbu

je koncert «Braća uvek – uvik zajedno» u kome su učestvovali hor SKC «Sveti Sava», Bunjevački kulturni centar i grupa «Iskon».

Izložba slika – 150 godina od rođenja Nikole Tesle - otvorena je 14. novembra u Bunjevačkoj matici.

T. D.

BUNJEVCI PRVI PUT NA 51. BEOGRADSKOM MEĐUNARODNOM SAJMU KNJIGA

Po prvi put na 51. međunarodnom sajmu knjiga održanom u Beogradu od 24. do 30. oktobra 2006. godine, u hali XIV našla su se i dela iz oblasti pisanog stvaralaštva Bunjevaca - sakupljeni zapisi muzičkih dela, stručna literatura o istoriji i poreklu Bunjevaca od raznih autora, te bunjevačka novinska izdanja. Sve to u okviru izdavačke delatnosti nacionalnih manjina a pod pokroviteljstvom Izvršnog veća AP Vojvodine.

Zajednički štand manjinskih izdavača

Ovaj značajan trenutak u istoriji Bunjevaca su tako konačno na jednom mestu obeležila takođe značajna imena u očuvanju i promovisanju bunjevačke kulture kao što su na primer Blaško Rajić, Marko Peić i mnogi drugi. Sajam je posetio, osim visokih državnih funkcionera, i ogroman broj kulturnih poslenika i značajnih književnih imena iz zemlje i inostranstva, te mnoštvo mladih ljudi željnih novih znanja. Na ovaj način su se bunjevačko izdavaštvo, kao jedan od najznačajnijih činilaca kulture jednog naroda, i putem toga bunjevački identitet uopšte, konačno našli pod blještavim reflektorima jedne tako značajne svetske manifestacije.

V. Vidaković

U GERONTOLOŠKOM KLUBU "BAJNAT" OTVORENA JE IZLOŽBA SLIKA SA TREĆE I ČETVRTE KOLONIJE SLAMARKI "KLAS"

KAD SLAMKE "PRIČAJU"

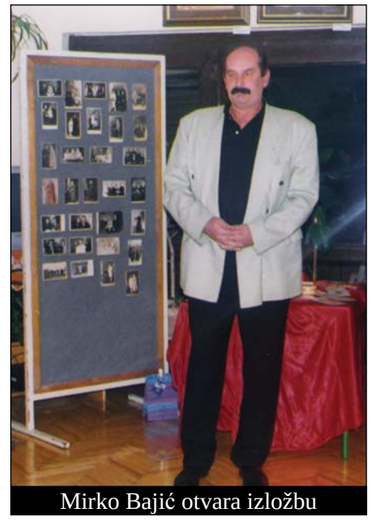
Obaveza nam je da sačuvamo svoj jezik i negujemo svoje običaje, kulturu i tradiciju, izjavio je Mirko Bajić, član Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine

Slike nastale na četvrtoj koloniji slamarki "Klas", kojom su rukovodile Blaženka Mandić i Ana Crnković, izložene su 30. oktobra u Gerontološkom klubu "Bajnat" u organizaciji Bunjevačkog kulturnog centra. Iako pripadaju oblasti naive, one imaju veliku vrednost već u tome što je svaka slika posebna priča i pokazuje običaje, način života i odevanja Bunjevaca na ovim prostorima. Novina je da će ubuduće kolonije imati tematsko predavanje, odnosno edukaciju polaznika o odredjenim segmentima bunjevačkog života i običaja, što će, naravno, biti doprinos očuvanju identiteta i kulturne baštine Bunjevaca na prostorima na kojima oni vekovima žive.

Ana Crnković

Međuopštinski savez gluvih i nagluvih – Sombor, 11 i 12 . novembra 2006. godine, u Narodnom pozorištu Sombor, bio je nakon pune 23 godine ponovo domaćin, ovoga puta jubilarnog, tridesetog po redu Festivala kulturno umetničkog stvaralaštva gluvih i nagluvih Srbije. U konkurenciji 20-tak kulturno – umetničkih društava iz Srbije, među njima i sa Kosova i Metohije (Kosovska Mitrovica), u kategoriji narodnih igara - folklor, zapažen nastup u predivnim bunjevačkim nošnjama imala je Međuopštinska organizacija saveza gluvih i nagluvih iz Subotice koji su se drugoga dana festivala predstavili spletom bunjevačkih narodnih igara u koreografiji Marka Marjanušića. Pokrovitelji festivala bili su Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike – sektor za zaštitu osoba sa invaliditetom i opština Sombor. *Milorad Blažić*

Mirko Bajić otvara izložbu

proglasio otvorenom Mirko Bajić u ime Bunjevačkog nacionalnog saveta.

- Konačno smo mi Bunjevci posle puno vremena na putu da ostvarimo ona prava koja drugi, koji ovde s nama vekovima žive, već odavno imaju. To je, pre svega, pravo da se osećamo i da se izjašnjavamo onako kako jesmo, kao Bunjevci, da to sa ponosom možemo kazati, i da to drugi jednako uvažavaju kao što mi drugima uvažavamo. Naravno, mnogo toga još treba da se uradi, ali najvažnije je da u škole vratimo izučavanje bunjevačkog jezika, da se ne zaboravi i da se naša deca ne stide kad "divane". Naša je obaveza da očuvamo svoj jezik, da negujemo običaje, kulturu, nasledje, tradiciju. Ova izložba tome daje veliki doprinos – rekao je Bajić.

Pokrovitelj ove kolonije bilo je Ministarstvo kulture Republike Srbije i pokrajinski Sekretarijat za kulturu AP Vojvodine. Izložbu su pomogli Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine i Gerontološki centar.

T. D.

DA SE NE ZABORAVI

PRIPOVITKA O ŽENSKIM BUNJEVAČKIM PAPUČAMA

Tu i tamo mož se nać i danas papučoš koji pravi bunjevačke papuče. Al oni koji su dobro izučili zanat, zdravo je malo.

Piše: mr Suzana Kujundžić Ostojić

Kogod i u svemu, kod Bunjevaka, tako je i u papučama bilo reda. Znalo se di se i kad nose, ko smi nosit koje boje, s petom jel brez nje.

Kad bunjevačka curica napuni tri - četri godine, dobije prve papuče. One su naravno, brez pete, obično od crvene kože, a gori kod risa s bilim tačkicama. Nisu se pravile baš u broj tačne, da bi ji dite moglo nosit što duže. Kad curica poraste i zadivojči se dobije i prve papuče na petu. One su se nosile nuz bili vez, jel šling i nuz sefir, al ako se obuče svila onda su se obavezno obuvale cipele.

Divojke su nosile papuče svitli boja, al pravile su se još i plave, crne, zelene, duvanke. Najčešće gori od crvene kumašice, pokadkad i od svile, ukrašene zlatovezom. Bilo je i mišani, di je dio sa strane bio bile boje, a gornji dio crvene. Đon uvik od kože, a peta potkovana s malom potkovicom, koja je davala poseban zvuk ovim papučama dok se u njima išlo.

Najčešći motivi veza na papučama su bila klasja žita jel kako lipo cviće. Take su se papuče nosile kad divojka iđe na pecu, u šetnju digod blizo kuće, pa i u crkvu al ne i za velike blagdane. Sotim da je bilo razlike u nošenju papuča u varoši i u gradu. Gradske cure, pogotovo one bogatije nisu išle u crkvu u papučama, već u sandalama el u cipelama. Dok su na selu išle i u crkvu, pa čak i u kolo, al samo ono koje se pravilo po avlijama.

Danas su malo poznate papuče s orozom, koji je bio na gornjoj strani papuče, kod risa. Jedno parče pantlike bilo bi poslagano u fodor, što je podsićalo na oroz pivca, pa je otaleg i ime dobiveno. Pantlika je morala uvik bit iste boje kogod i osnova papuče. Danas se još mogu vidit i papuče sa ratrižom na risu. Koji nije imo toliko estetsku ulogu, koliko da ženama sa jakom nogom i risom učini nošenje papuče udobnijim.

Za velike svece u crkvu, jel kako god slavlje divojke su nosile sandale, koje su isto pravili papučoši. One su bile sa punom drvenom petom, koja je bila oblipljena ljuskurom, štogod slično današnjim asurama, a gornji dio je bio od istog materijala kogod što je su bile i aljine (cic, svila). Zdravo se vodilo računa da se sve lipo uklopi. Take su se sandale nosile čak i zimi. Kad bi krenile na bal, prelo, jel kako god drugo slavlje Bunjevke bi obule sandale i dobro obmotale noge da se ne smrzu, a one rabrije su trpile zimu. Slično kogod i danas što se svašta za lipotu podnosi.

Kad se divojka uda u štafir je nosila par pari papuča, koliko komada zavisilo je od imovinskog statusa divojkine familije. Kad dođe prvi Božić posli curine udaje, mama i tetke nose kod nje u poklon kolač i crvene papuče. Ne mož se kasti da je baš bio običaj, al je bilo i oni svekrva koje su snaji kad dođe u kuću darivale papuče. Žene, tete, koje bi komandirale kaku udaju jel ženidbu, na poklon bi isto dobijale crvene papuče. Take su se papuče s posebnim ponosom nosile.

Posli udaje, divojka – a sad žena, nosi papuče isto na petu i to sve dok mož noga podnet. Tako se trevljalo da i Bunjevke u dubokoj staroti nose papuče na petu, a pravile su se i brez pete. No, sad se nose ugasne boje, najviše crne od kože jel kumaše, isto izvezene odozgo. Starije žene imale su obavezno i papuče za poslindan, koje su nosile samo po kući i eventualno po sokaku. One su cile bile od kože, brez ukrasnog veza, jel su se take lakše mogle održavat. Pa i onda prava, Bunjevka nikad ne bi izašla na sokak da koga do kapije isprati jel dočeka, a da prije tog nije otrla krpom papuče, makar samo s gornje strane.

Bunjevke se nisu saranjivale s papučama. No, ako iza pokojnice ostanu kake očuvane, a da pasiraje kojoj drugoj ženskoj osobi iz familije ona bi ji nosila. U čemu se lipo vidi čuvarnost kod našeg svita. Uglavnom se nisu nasliđivale, kogod što je to bio slučaj s ruvima.

Tu i tamo mož se nać i danas papučoš koji pravi bunjevačke papuče. Al oni koji su dobro izučili zanat, zdravo je malo. Bunjevačke papuče mogu se danas vidit jedino na folklornim priredbama. Kata Kuntić, koja vodi KUD Bunjevku, kaže da poštiva tradiciju, pa crvene papuče obuvaje igračice samo nuz bili šling jel sefir, čega riđe ima. Al ako se obuče svila obavezno se obuvaje cipele.

Modni savit!

Opravite sebi bunjevačke papuče i s ponosom ponesite dio bunjevačke tradicije.Ukombinujte ji sa džinsom jel kakim materijalom što sliči motivima na bunjevačkim nošnjama. U moru obuće koja se danas pravi seriski, u ovim papučama imate šansu da zasijate kogod Pepeljuga na balu!

Zafaljivam se: Julki Babijanović (1912. godište) iz Subotice, Gabriški Kuntić i (1928. godište) iz Subotice, Klari Vilov iz Tavankuta (1937. godište) i Kati Stipančević (1933. godište) iz Bajmaka, na davanju ovi iscrpni podataka, od koji je tekst i napisan.

U MUZEJU VOJVODINE U NOVOM SADU

BUNJEVAČKE NARODNE NOŠNJE

Najvridnija je cigurno ženska crna svila sa zlatom izvezenim cvićom.

Piše: mr Suzana Kujundžić Ostojić

U okviru stalne postavke Muzeja Vojvodine u Novom Sadu nalaze se četri bunjevačke narodne nošnje. Jedna muška i tri ženske, a sve su vlasništvo Muzeja. Jel su odkupljene tokom pedeseti, sedamdeseti i devedeseti godina od nikoliko Bunjevki iz Subotice.

U toj vitrini stoji pravo blago naši nošnji. Teško je kazat koja je najlipča, al najvridnija je cigurno ženska crna svila sa zlatom izvezenim cvićom, a obrubljena zlatnom bordurom. U kompletu s ovim ruvom je i crna marama za glavu isto izvezena zlatovezom. Tako ruvo nosile su kadgod udate Bunjevke. Maramom su glavu pokrivale kad se udaju i nikad nisu išle gologlave. Ugasna boja ruva bila je vrlo česta, a bilu boju posli vinčanja Bunjevka nije oblačila. Virovalo se da bi mater obučena u bilo, otimala mladost i lipotu svojoj dici, posebno ženskoj. Za jedno tako ruvo bilo je potribno oko 5 do 6 meteri svile, koja je kadgod bila zdravo skupa, na priliku u vridnosti par lanaca zemlje. Zato je jasno da se kadgod ruva nisu često kupovala, al su se zato često nasliđivala. Svečena ženska narodna nošnja udate Bunjevke sastojala se od bluze, suknje i keceljca i dvi podsuknje.

Zlatovez, kojim je ukrašena ova crna svila bio je kadgod čest na bunjevačkim ruvima, vezlo se i bilo platno, najčešće rukavi od košulja i oko vrata. Zlatovez se radio sa koncom od zlatni niti, koji je bio zdravo skup. S njim su znale vesti samo žene koje su se sotim profesionalno bavile, jel je taki konac bio zdravo tanak i lako se mrsio.

Bili šling nosile su mlade i neudate divojke, a ruvo se sastojalo od košulje, keceljca, suknje i naravno podsukanja. Da bi na Bunjevki lipo stalo svako ruvo, bilo ono od svile, sefira jel od šlinga, ispod podsukanja se opasivo turnir. Ako se turnir ne podpaše, onda ruvo zna visit i nije svugdi jednake dužine, što ne izgleda lipo. Nuz šlingovano ruvo cure su nosile papuče, obično u crvenoj boji. Divojke su išle gologlave, al uvik upletene kose u konđu, pripetu s trnodlama. Povezivale su se samo liti kad je jako sunce, jel zimi kad je zdravo zima.

Treća narodna nošnja je isto divojačka, od šarene svile. Sastoji se od bile šlingovane košulje, svilenog prusluka i keceljca, te igrača. Igrač je ukrasna pantlika, dugačka tri metra i veže se oko struka u velik kukalj. Obično je jednobojan da bi još bolje istico lipotu svile, a meće se na bila šlingovana ruva, samo je onda i on bili i šlingovan. Nuz vako ruvo, ko i nuz svilu nose se crne cipele.

Muška narodna nošnja, nije odavala razliku izmed oženjenog i neoženjenog čovika. Glavni dilovi muške svečene narodne nošnje su bila košulja, koja isto mož bit ukrašena vezom, pa čak i zlatnim. Zatim, prusluk, ode na sliki je od svile, al šili su se i od kumašice. Prusluk se kopča sa pucadima, obično oko 18 komada, koja su kod bogatije čeljadi bila od srebra. Crne čojane pantalone – čakšire na koje iđu crne duboke čizme - sare. Bunjevac je uvik imo na glavi šešir, a gologlav je bio samo u crkvi, jel kad ide.

Pedeseti godina prošlog vika, lagano al cigurno, pristala su se nosit ova tradicionalna ruva. Zdravo je malo oni kuća koje imaje kako ruvo sačuvano. No, ponos na bogatstvo i raskoš narodni nošnji, probudi se kod svakog Bunjevca kad ji digod vidi.

“Fala gospođi Vladislavi Stanisavljević, šefici Pedagoške službe koja nam je pomogla da fotografišemo naše nošnje i višem kustosu Ljiljani Trifunović, koja nam je dala podatke o njima.”

DUŠE PROMAJA KROZ PENDŽERE VRIMENA

ŽITO I DITELINE ČINE PROMINE

Kad se krene drumom od Subatice prema Beogradu, prija Starog Žednika s live strane, u ataru postoji dio šora od salaša. U mojoj privatki je adresa Stari Žednik 513, ko bi znao zaštoje broj tako velik. Salaš je vlasništvo dvi rođene sestre - Gabrijele Prčić i Ruže Peić. Udaljen je dva i po kilometra od Starog Žednika, a oko po kilometra od Beogradskog puta. Zidan je daleke 1918. godine, ima tri sobe, iđe se iz jedne u drugu, ima gang, špajc, malo je modernizovan pa ima kupatilo. Ispod jednog dila kuće je podrum, a u njeg se salazi sa jedanjst basamaga. Naravno, taj podrum se hasniro kadgod umisto današnjeg frižidera. Plafoni su ravni, nema slimeni ni gredice. Salaš je prazan, o njem vode brigu dvi sestre. Uvik triba štogod podziđat, mazat. Čuvaju ga ko dragu uspomenu na ditinjstvo kad su nji dvi dolazile kod majke Lize i dide Bene Mamužića u goste. Inače, nedaleko otaleg bio je salaš na kojem su se rodile dvi sestre. Sićanja su ta koja ji vraćaje na uspavane salaše di ima sve manje života. Jedino se kuruzi, žito, ditelina i oranja menjaje, pa ima štogod novog.

PIVAC KUKURIČE I ČEKA GOSTE

Napuštam salaš od dvi sestre, idem priko oranja i malo razorom prima varoši. U šoru sledeći salaš je Vojnić Purčarov, stari je sto pedeset godina. Nije sasvim beživotan - u njemu živi majka Kata. Tužan je to život u ovoj tišini el divljini di samo možda vrane zalutaje i prave gnjizda na polusuvom stablu da ubiju tišinu u koju je obučen salaš. Dok stojim s' ove strane ograde, prolazi mi kroz glavu šta sve panti ovaj salaš - veselu dicu, polivače, svatove. A sad ko da je kogod bacio prašinu i sve pokrio, sve je palo u zaborav. U bašči korov, osušene voćke, majka Kata s vilama pokušava štogod da uradi svojim nemoćnim naboranim rukama. Zarđana ograda je pokidana, čuva salaš ko zna od koga i zašto. Po avliji čeprka nikoliko kokošivi, pivac kukuriče. Ako, nek kukuriče, možda naiđe i kakav gost.

Bila sam gost u prolazu uz "faljen Isus" i "zbogom". Malo smo divanile, nije baš bila raspoložena, više je bila poplašena. Dilila nas je stara ograda. Slikala sam salaš i produžila priko ditelne do sledećeg salaša. Dok pišem ovo jesapim jel' je majka Kata mislila ko sam, zašto sam na kratko vrime pokvarila njezin mir i šta sam uopšte tamo tražila.

KOŠARA I VOLARICA VEĆA OD SALAŠA

Iz avlije Pere Tikvickog vidi se salaš njegovog brata od strica Ivice Tikvickog. Ivica ne živi na salašu, izdo ga je jednoj familiji. Salaš je stari više od sto godina i kadgod je bila jedna avlija i na njoj salaši familije Tikvicki. Kad su se oženili, Ivicin i Perin baćo su prigradili avliju (ledinu). Ivica mi je divanio o salašu, blizo nisam smila prići zbog vašaka, nego sam slikala priko ograde. Ima dvi sobe i soba pod odžak i dva ukopana špajca, jedan sa severne strane, a drugi sa južne strane, i zatim ambetuš. Popriko velika zgrada dugačka 25 meteri: bila je to kadgod košara za konje i volarica, a bio je i ketrenac. Bilo je svašta, a sad ruševina koja se jedva drži. Onda mi Ivica prosto nabraja porodično stablo. Baćo Kalor, dida Mate, pradida Ambrozije, čukundida Ivan i njegov baćo (čukun-čukun) Samuilo je došo zdravo davno iz Poljske sa prezimenom Tikvicki. Orovi i dudovi su bile glavne voćke, sadili su se u dolji kad su otaleg odneli zemlju za nabijanice i čerpiće. Žene bi se nediljom posli užne skupljale u lađu da malo divane i probaje pogače koje je

napravila jedna od komšinica.

Kad sam odlazila, bacila sam pogled na salaš koji je kadgod bio bilim umazan - vitrovi i kiše oprali su i otrli bilu boju.

SALAŠ PRUŽA MIR I TIŠINU

Priđem tako priko diteline i oranja, pa naiđem na veliku ledinu. Bože, davno sam doživila taku lipotu. Na ledini se zaklalo svinče, bio je to u stvari pravi disnotor. Katlanka se pušila, topile se žmare, nadivale divenice, pekli fanki u kujni, svirali svirci. U stvari, aktiv žena iz Subatice organizovo je disnotor za svoje članove na salašu Pere Tikvickog. Skupilo se oko šezdeset čeljadi, svi su uživali u lipoti svinjske daće i svega što je bilo oko salaša toga dana. Pere je radio u „Severu", napustio poso i kuću na Paliću i posto salašar. Bilo mu je teško gledati kako propada salaš, jel u njemu od 1987. godine niko nije živio. «Sad za početak samo ulažem», kaže Pere, «vrimenom, to će se valjda vratiti». Po ledini raštrkale se kokoši, morkače, u toru ovce. Došo Pere da uživa u miru i tišini koju pruža samo salaš... Inače uvik je nasmijan, kaže da mu je živ baćo, ima on dvi sestre a salaš je on nasledio. On voli ljude i srićan je bio zbog tog disnotora. Ima tu dva salaša, jedan ima 50 godina, a drugi je oko dvisto godina. To je bio salaš, a sad je pomoćna prostorija.

Sadi Pere kuruz, suncokret, sve lipo rodi, a posla ima tušta, mora se renovirati onaj „mlađi" salaš. Tako čovik mož da nađe sebi mir i zadovoljstvo, pa nek mu je sa srićom. Bilo nam je zdravo lipo, al smo se morali vratit u varoš. *M. H.*

OVOG NOVEMBRA MISECA

DANI SIĆANJA NA ONE KOJIH VIŠE NIMA MED NAMA

Priprema: Snježana Luetić Vujić

BEZ OBZIRA DA LI POSEDUJETE KONJE ILI SAMO MAŠTATE O TOME

JAHAČKE ČIZME

OVE JESENI I ZIME SU MODNI DETALJ KOJIM POČINJE OBNOVA GARDEROBE, JER SE UKLAPAJU U SVAKI IZ-ABRANI STAJLING

Lov na lisice i jahački sport su privilegija evropske aristokratije i nekih novokomponovanih bogataša. Nijedno ni drugo ne može se zamisliti bez karakterističnih jahačkih čizama. One su, pre svega, praktične, ali su značajnije kao deo tradicionalne garderobe u takvim prilikama. Baš zbog ekskluzivne upotrebe strukirani sako, jahačke pantalone i nadasve kultne čizme - bez konja - dobijaju na elitističkom značaju i u prepoznavanju bogatstva i moći. Ta igra simbolima visokog društva oduvek je bila izazov modnim dizajnerima, ali jahačke čizme zauzimaju neprikosnoveno mesto po nepromenljivom kvalitetu i izgledu, bez obzira na modna kretanja. Danas su, ipak, pretrpela neke promene, ali klasičan, konzervativan model i dalje je najcenjeniji.

Mogu se nositi uz sve vrste odeće, bez greške, najčešće uz džins, ali i kao dopuna elegantnim haljinama.

OVOG NOVEMBRA MISECA

UVIK U TRENDU - NAKIT GLAVU ČUVA

KAČAMAK OD KROMPIRA

Priprema: Snježana Luetić Vujić

POTREBNO: 3 MESNE SUPE, 1 ½ LITARA VODE 1 KG KROMPIRA, 25 DKG BRAŠNA, 6 KAŠIKA ULJA, LUK ILI ČVARCI

OČIŠĆEN I ISEČEN NA KRIŠKE KROMPIR SKUVAJTE U 1 ½ LITRI SUPE OD MESNE KOCKE. U ISTOJ SUPI KROMPIR IZGNJEČITE, UMEŠAJTE BRAŠNO, TE SVE ZAJEDNO KUVAJTE JOŠ 15 MINUTA. VADITE KUTLAČOM 1 STAVLJATE NA ZDELU PA PRELIJTE PRŽENIM LUKOM ILI ČVARCIMA. SERVIRAJTE KAO DODATAK ILI GLAVNO JELO SA SALATOM.

PRIJATNO!

NA CITY TELEVIZIJI

PROMOCIJA BUNJEVAČKE KUHINJE

Emisija nedeljnog popodneva na City televiziji „Cukarin“ u svom popularnom delu zvanom „Cukarin kuhinja“, ostvarila je zavidnu saradnju sa gledaocima koji su nekoliko meseci tokom ove godine uporno i sa mnogo ljubavi upoznavali gledalište sa svojim kulinarskim umećem kroz gostovanja u emisiji. S obzirom na takmičarski karakter na kraju su naravno proglašeni i pobednici. Možda je bolje reći pobednice jer su već po tradiciji na ovim našim prostorima žene još uvek dominantne u kuhinjama i pored činjenice da muškarci i u tome imaju i te kakve ekspanzionističke tendencije.

ONO ŠTO JE VAŽNO ISTAĆI ZA NOVU SEZONU CITY TELEVIZIJE JE, DA „CUKARIN KUHINJA“ I DALJE OČEKUJE NOVE VRSNE KULINARE TE DA U SARADNJI SA UGOSTITELJSKIM OBJEKTOM „KOD GURINOVIĆA“ KREĆE I U PROMOVISANJE TRADICIONALNE BUNJEVAČKE KUHINJE A USKORO I MALOG KUVARA BUNJEVAČKIH JELA AUTORKE HILDE HEINRICH O KOJOJ ĆE U JEDNOM OD SLEDEĆIH BROJEVA BITI VIŠE REČI.

Pobednice na delu

Pobednice Cukarin kuhinje

Tako je u prethodnom periodu žiri u sastavu: Hilda Heinrich, Alojzije Stantić i Ivan Gurinović, u izuzetno velikoj konkurenciji bio „prinuđen“ da za pobednika proglasi tri takmičarke. Tako ravnopravno, sam vrh kulinarske lestvice City televizije dele Jozefina Bartuc (kolač sa čvarcima i pekmezom od šljiva), Magda Popić (čorba od jaja) i Zorica Jovanović (prženice od krompira).

GIMNASTIKA

SUBOTIČANI GODINAMA U VRHU

To je sport gde se ponavljanje radi do savršenstva.

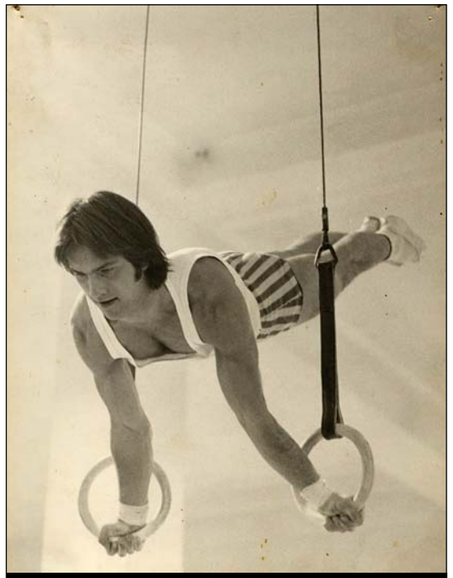
Priprema:
Livija Tričko - Stantić

Gimnastika svoje korene vuče još iz davne 1897. godine kada je oformljena Sokolska organizacija. Sa prekidima zbog rata, 1936. godine je sagrađen Sokolski dom, (današnja zgrada Jadran) koji je finansirao kralj Aleksandar, Sokolska organizacija i neki donatori. Posle Drugog svetskog rata Sokolska organizacija prerasta u društvo za telesno vaspitanje - DTV Partizan. Godine 1963. menja se naziv u gimnastičko društvo Partizan-Železničar, koji nosi i do dana današnjeg.

Reprezentativci muške sportske gimnastike u to vreme su učestvovali na svim mogućim takmičenjima u okviru Međunarodne gimnastičke federacije-Olimpijade, Evropska prvenstva, Mediteranske igre... Subotičani su sa ponosom nosili grb države, 50-ih i 60-ih: Josip Kujundžić, Josip Katančić, Milenko Lekić, Eden Mađar, Sabo Gabor; 70-ih: Đorđe Mutić, Dragan Budanović, Zoran Ivanović i krajem 80-ih: Ivica Jakovčević, Robert Križanović, Robert Milutinović...

Đorđe Mutić već duži niz godina na čelu je gimnastičkog društva Partizan Železničar, on je taj koji drži trenersku palicu. Jedan tako iskusan trener mnogo može da učini za subotički sport jer za njim su godine i godine iskustva. Svoju gimnastičku karijeru započeo je 1963. godine. Da bi postao vrhunski sportista, velikog je udela imao Stevan Stantić zvani Cuncika.

- Nakon 2-3 godine počeo sam se odvajati od ostalih i pokazivati bolje rezultati, što su zapazili i stručnjaci koji su me pozvali u Ljubljanu. Tamo su se okupljali deset najboljih gimnastičara iz cele SFRJ (vežbači iz Subotice, Zagreba, Novog Sada, Sarajeva, Ljubljane), a upravo su najbolji bili iz Vojvodine i Slovenije. Sa svojih 15-ak godina (1969.g.) ulazim u mladu reprezentaciju Jugoslavije, a sa mnom i Jožef Agardi i Stipan Vojnić. Kasnije se priključio i Antun Krmpotić. Drago mi je što 1971. godine postajem državni prvak u konkurenciji juniora. Dve godine kasnije postajem i seniorski reprezentativac Jugoslavije, 10 godina sam boravio među najboljima.

Godine 1973. Đorđe na treningu

Na treningu Silard Siđi i trener Đorđe Mutić

Na Međunarodnom turniru u Kiškunhalašu Đorđe Mutić (trener), Dejan Stipić, Viktor Mešter, Robert Milutinović (trener) i Silard Siđi

Učestvovao je na šest Balkanskih šampionata, tri Euro prestižna turnira, na raznim međunarodnim takmičenjima. Imao je preko 25 nastupa sa reprezentacijom. Na Balkanskom šampionatu, iako nije uspeo da se okiti zlatnom medaljom, uvek je bio u samom finalu na preskoku ili vratilu. Bio je poznat po izuzetnoj tehnici izvođenja vežbi na krugovima, na kojima je četiri puta uzastopno bio prvak države. Godine 1981. se zapošljava kao profesionalni trener (iako je već u sezoni 1976/77. bio prvi trener, ali zbog studija je morao taj «zanat» odložiti za malo kasnije). Po završetku DIF-a vraća se u Suboticu i sa navršenih 29 godina napušta gimnastiku, tačnije takmičenja, i postaje trener ovog kluba gde je i dan danas. Za sve ove godine, tačnije devedesetih godina, bio je selektor reprezentacije kada su bili na Evropskom prvenstvu u Budimpešti. Bio je selektor i na više međunarodnih susreta, kao i na Balkanijadi. Ove godine je jedan od trenera reprezentacije Srbije za juniore i seniore. Uspešan trener treba da predvodi i jednu uspešnu ekipu, da li smo u pravu?

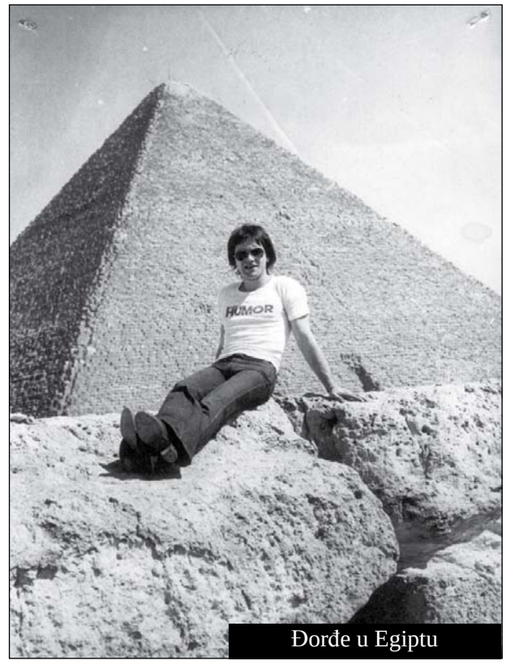
- U zadnjih 15 godina sa takmičarima smo osvojili preko 150 naslova prvaka države, kako ekipno tako i pojedinačno. Veoma smo ponosni na podatak da od devedesetih godina držimo primat najboljih i da smo na svim nastupima bili uspešni. Svaka generacija ima svoje favorite i najbolje vežbače – Miloš Vucelić – državni prvak, Robert Požar, Siniša Ivković, Šandor Marton, Zoran Kojić, Robert Milutinović, Robert Križanović... Najnoviji među najboljima jesu juniori Robert Mešter i Albert Horvat (nastupaju i za juniore i seniore). Naravno, tu je i Silard Siđi, a kod kadeta Viktor Mešter, Dejan Stipić i Bence Sikora. Upravo oni koji dolaze i na koje računamo jesu mališani Mirko i Marko Daraboš, Boris Horvat, Strahinja Stevanović, Teodor Kenjereš, Milan Ivanišević i Josip Šarčević. Moramo pohvaliti i veliki broj predškolaca koji redovno dolaze i od kojih se ujedno i pravi selekcija – reči su sportskog direktora Đorđa Mutića, prvog trenera kluba.

U klubu su još i drugi trener Robert Milutinović, koji je ujedno i međunarodni sudija, kao i Boško Pilipović i Ivan Nimčević. Svi oni željno iščekuju Balkanski šampionat koji će se održati u Izmiru. U sastavu reprezentacije će se naći Albert Horvat i Robert Mešter. Mnogo očekuju i od Internacionalnog turnira u Lincu gde će se u juniorsko-kadetskoj konkurenciji predstaviti Dejan Stipić.

Ova sezona je bila baš teška jer je bilo dosta izmena u Međunarodnom pravilniku, što je dosta otežalo rad. Ove godine im nije bilo lako, ali za sledeću će sigurno savladati sve prepreke. Gimnastika je specifična, ovde nema direktnog protivnika, nego se toliko ponavljaju vežbe da se dolazi do savršenstva i vežbač pobeđuje samog sebe. U predškolskom dobu mališani najčešće dolaze na gimnastiku sa roditeljima, dobrovoljno, ili ih šalju lekari iz zdravstvenih razloga. Partizan-Železničar ima oko 80-ak članova. Ovaj broj stalno rotira, dolaze i odlaze dečica. Interesantan je podatak da treneri iz drugih sportova traže dečicu koja su se bavila gimnastikom, jer znaju da imaju dobru «podlogu» i lepe predispozicije za uspeh.

Na susretu sa Egiptom u Subotici, na slici je leđima okrenut Stevan Stantić

Treneri: Đorđe Mutić i Robert Milutinović

Đorđe u Egiptu

ŽIVOT I DELO HUMANISTE, OSNIVAČA „BUNJEVAČKE ČITAONICE“ I „KNJIŽNICE“ I UPRAVITELJA BUNJEVAČKE ŠKOLE, ILIJE DŽINIĆA (1894 – 1975) IZ ČONOPLJE

ŽIVOT POSVEĆEN ČONOPLJI I NJENIM ŽITELJIMA

«Ovaj svoj rad posvećujem čonopljanskoj omladini sa željom da, upoznavši svoju prošlost, izgradi svoju ljepšu i mirnu budućnost, posebno: da se zalaže za ostvarenje iskrenog bratstva među ljudima, za dostignuće prosperiteta, ravnopravnosti i mira na svijetu.«

Posveta u monografiji pod naslovom «Čonoplja – bačko selo kraj Sombora u prošlosti« - Sombor – 1975.

Ilija Džinić (1894 – 1975)

Ilija Džinić, sin Grge Džinića zvanog Kolar i Marije rođene Palić, rođen je u Štrosmajerovoj ulici u Čonoplji, nadomak Sombora, 23. oktobra 1894. godine. Osnovnu školu (šest razreda) pohađa u svom rodnom mestu, a klasičnu nadbiskupsku gimnaziju sa maturom u Kaloči, u susednoj Mađarskoj, gde i maturira 1914. godine. Nažalost, vrlo ozbiljna bolest (hronična upala bubrega) ga primorava na prekid

Salaš porodice Džinić

Porodična kuća Džinića u Čonoplji, u Štrosmajerovoj ulici

višeg studija u Kaloči. Nakon tri godine bolovanja, 1919. g. preuzima upražnjeno „bunjevačko“ učiteljsko mesto u svome rodnom mestu, gde u međuvremenu stiče i učiteljsku diplomu na Učiteljskoj školi u Somboru, najstarijoj instituciji obrazovanja učitelja na Balkanu. Tu biva izabran i potvrđen za stalnog učitelja, a godinu dana kasnije i za upravitelja državne Bunjevačke škole.

Iste godine, i pored teške bolesti, osniva „Bunjevačku čitaonicu“ i knjižnicu, a zahvaljujući njemu već 1921. g. u februaru mesecu dešava se prvo Bunjevačko prelo. Međutim, on istovremeno, u Bunjevačkoj kasini, u selu, drži predavanja, a sa folklornom grupom „Bunjevačka grana“ priređuje i diletantske (amaterske) pozorišne predstave za koje i sam piše jednočinke. Uvodi i prikazuje tradicionalne narodne običaje, poput bunjevačkog prela, Dužijance, Koleda. Godine 1933. u Čonoplji se desila prva velika bunjevačka Dužijanca, čiji je organizator bio, a ko bi drugi, Ilija Džinić.

DŽINIĆEVA ISTORIJA NA CD-U

- Svega ovoga ne bi ni bilo da se uvijek ne vraćamo na čika Iliju Džinića. Sve što je vezano za noviju istoriju Čonoplje najčešće je iz njegovih pisanih članaka o istorijatu Bunjevačke škole, crkve, samog mjesta. Pored njemačkog izdanja knjige o Čonoplji, objavljene 1976. u Rodermarku, sve što je pisano i vezano za naseljeno mjesto Čonoplja, većim dijelom potiče iz privatne zbirke i građe pokojnog Ilije Džinića. Na temelju njegovog rada 2002. g. ponovo je aktiviran rad KUD Bunjevačka grana, u Čonoplji, koje njeguje tradiciju i običaje bunjevačkog naroda, kao i obnavljanje tradicionalne manifestacije – Dužijance (koja se obilježava svake godine, po završetku žetvenih svečanosti), kao i tradicionalno Bunjevačko prelo, u februaru mjesecu. Moja je želja da se, pošto već dvije pune godine danonoćno radim na sakupljanju građe o Čonoplji (iz njemačkih, mađarskih, srpskih i bunjevačkih izvora), za početak uradi promotivni CD sa što više ilustrovanih fotografija vezanih za naselje Čonoplja i život u njemu i da se na osnovu prikupljene građe a po uzoru na čika Iliju Džinića, objavi prvi put knjiga o Čonoplji. U njoj bi bila zastupljena sva četiri naroda i njihova istorija od osnivanja sela, 1399. g. , pa do današnjeg dana. Temelj za knjigu bi bila građa koju je sakupio Ilija Džinić - reči su sekretara MZ Čonoplja Mirka Dražića, inicijatora ideje o knjizi o Čonoplji, kao i CD-a o dugom istorijatu sela.

Osniva Skautsko društvo, kojim predsedava, a vodi ga zajedno sa Jakovom Elnerom. Kao sportski radnik organizuje rukometne i fudbalske utakmice u selu, propagira stvaranje domaćih biblioteka, ali i

Vršidba na Džinićevom salašu

tradicionalno paljenje logorskih vatri.

Uz kulturno – prosvetnu delatnost, ostajalo mu je dovoljno vremena i za skupljanje starih spisa, dokumenata, starog novca, poštanskih maraka, razglednica, krasnopisa, bećarskih i narodnih izreka, ratnih dopisnica, a veći deo toga je sačuvan u Istorijskom arhivu u Somboru. Narodne izreke mu otkupljuje Srpska akademija nauka u Beogradu. I sam piše pripovetke iz života bunjevačkog naroda, te analize i članke iz nacionalne istorije i još mnogo toga.

Za vreme okupacije od mađarske vlasti, zbog ispravnog

Rodoslov čonopljanskih Džinića

Krizmanje u Čonoplji – 1929. g.

Ilija Džinić sa članovima Skautskog društva u Čonoplji

Prva Dužionica u Čonoplji

Kolektiv Bunjevačke škole u Čonoplji , 1930. g.

Pozorišna predstava «Sumnjivo lice«, u režiji Ilije Džinića

rodoljublja, intrigom ostaje bez službe u Bunjevačkoj školi, ubrzo potom je i penzionisan, a zbog školovanja svoje dece seli se u Sombor, 1942. godine. Godine 1944. gubi sina jedinca u borbi, u čuvenoj Batinskoj bici. U Somboru, vrlo brzo, dobija zaposlenje u Rimokatoličkoj crkvenoj opštini, sa skraćenim radnim vremenom.

Zahvaljujući saradnji sa naučnicima iz Poljske na području „jezikoslovlja“ od poljske akademije u Varšavi 1964. g. dobija nagradu „Varšava“ . Po drugi put dobija i nagradu „Krakov“ (1968. g.) za „umetničko – fotografske album – edicije“.

Skupština opštine Sombor ga 1968. g. nagrađuje Oktobarskom nagradom „za izuzetne zasluge na području dugogodišnjeg prikupljanja građe i obrade pojedinih problema zavičajne istorije“ .

Ilija Džinić, ili kako su ga mnogi od milja zvali – čika Ilija, aktivan je i pored bolesti i poodmakle starosti, u „Bunjevačkoj grani“ sve do 1971. godine. Poslednje veliko delo, u godini u kojoj je preminuo, je monografija o Čonoplji, na 317 strana, koja nažalost nikada nije ugledala svetlost dana. Obrađuje istoriju naselja od osnivanja 1399. g. do 70- tih godina prošlog veka. I danas je sačuvana u rukopisu.

Upravitelj Bunjevačke škole Ilija Džinić sa decom – 1930. g.

Milorad Blažić

DUGAČKA I ZANIMLJIVA ISTORIJA ZGRADE JP „SUBOTICA-FILM“

PRVA BUNJEVAČKA MATICA NA PRODAJU

Kada se u septembru na „Večerima četvrtkom“ u Bunjevačkoj matici govorilo o životu i delu Mije Mandića, Ljudevit Vujković Lamić, sekretar „Pučke kasine 1878“, je pokrenuo i pitanje pravnog vlasništva zgrade današnjeg Javnog preduzeća „Subotica-film“ koja se nalazi na uglu ulica Braće Radića i Maksima Gorkog. Naime, on je reagovao na vest da je pokrenuta privatizacija ovog subotičkog preduzeća, pa je podsetio na prošlost i testament o zadužbini ove zgrade.

Ova zgrada je, kako je rekao Ljudevit Vujković Lamić, zapravo zadužbina nekadašnjeg biskupa Lajče Budanovića (1878-1951). On je 1942. godine kada je interniran u Mađarsku, napisao testament. Tu je naveo da u zadužbini ima 5 zgrada od kojih je jedna sadašnji „Subotica-film“, i 105 jutara zemlje. Sve ovo je država konfiskovala nakon Drugog svetskog rata.

Ljudevit Vujković Lamić kaže da je „Kasina“ stala na stanovište da treba reagovati jer ovo u trenutku konfiskacije nije bilo u vlasništvu crkve, jer je direktno bilo namenjeno zadužbini, i potiče iz privatne imovine biskupa Lajče Budanovića. Taj testament zbog tadašnjih ratnih prilika nije u sudu do kraja zaživeo kao zadužbina, pa je ostala kao crkvena imovina.

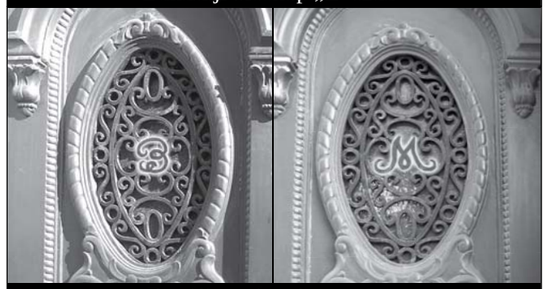
Da bi se učinilo nešto na planu spasavanja ove zadužbine obnovljen je rad Zadužbinskog odbora koji će voditi računa o zadužbini Lajče Budanovića.

Istorijat zgrade u Ulici Braće Radića 9, sadašnje zgrade „Subotica-filma“ je zanimljiva i za bunjevačku nacionalnu zajednicu. Evo nekih podataka u prilog tome.

Kao što Josip Temunović u svojoj knjizi „Subotička matica“, izdatoj 2002. godine, kaže, iz 1926. godine sačuvana je molba „Bunjevačke prosvetne matice“ za promenu svrhe korišćenja ovog objekta, za šta je priložena i dokumentacija. Projektant je bio Dragutin Molcer. Nakon propadanja prve matice u Subotici koja je 1921. godine osnovana pod nazivom „Subotička matica“, akcija da se osnuje nova „Bunjevačka prosvetna matica“ započela je 1924. godine. Prvi pokretači bili su Aleksandar Rajčić, Marko Jurić, Antun Vidaković... Svečano otvaranje nove matice je održano na Novu godinu 1927. Za predsednika je izabran Marko Jurić, a za potpredsednike Antun Vidaković i Mara Đorđević Malagurski, a sekretar Maća Evetović. Posvetu doma „Bunjevačke prosvetne matice“ obavio je kapelan crkve Svete Terezije dr Ljudevit Nača.

Današnji bioskop „Zvezda“

Detalji na ulaznim vratima

Autor ove knjige podseća na kritike koje je dobila ova matica. Tako navodi citat iz „Subotičkih novina iz 1932. godine“ prema kojem su osnivači Matice isposlovali kod grada besplatno mesto i akcionarskim novcem sazdali zgradu za dom ove matice. Od grada su uspeli da dobiju i 70 lanaca zemlje u kulturne svrhe, ali sve je ponajmanje korišćeno za kulturu. Zgradu i prihode je, kako se tu kaže, koristila manja grupa ljudi politički obojena, što je odbijalo šire mase da se učlanjuju. Na kraju „Bunjevačka prosvetna matica“ je kao akcionarsko društvo likvidirana zbog ekonomskih razloga.

Godine 1933. zgradu je kupio biskup Lajčo Budanović sa svrhom da bude versko-moralno i kulturno središte Bunjevaca. On je tu formirao „Subotičku maticu“, čiji je predsednik postao Blaško Rajić, a sekretar tada mladi svećenik Ivan Kujundžić.

Najstariji podatak o ovoj zgradi je iz 1799. godine kada je vlasnik bio grad i kada je data kao stan glavnom gradskom lekaru. Godine 1823. zgrada je vezana za prezime Strobel. Prema podacima iz 1838-39. godine u zgradi je opet gradski lekar. Godine 1875. ovde se uselila Ženska osnovna građanska škola. U leto 1877. godine započeta je velika adaptacija zgrade, a pomenuta škola ostaje ovde sve do 1911. godine. Potom se ovde useljavaju 3 odeljenja Muške osnovne škole. Prema pismu direktora škole Gradskom senatu zgrada je u veoma lošem stanju i potrebna joj je temeljna popravka. U takvom stanju zgrada dočekuje završetak Prvog svetskog rata.

Piše: dr Andrija Peić

PLODNOST ZEMLJIŠTA

Plodnost zemljišta je njegova sposobnost da kulturnoj biljci za duži vrimenski period pruža dovoljno hrane, vode, toplote i kiseonika. Od ogromnog značaja je za rast i razvoj kulturnog bilja i za obezbiđenje optimalnog prinosa. Po Vilijemsu - nema loši zemljišta, ima loši zemljoradnika. Svako zemljište mož dat visok prinos ako ima dovoljno toplote i sunčane svitlosti uz dodatak hrane i vode.

Pravilo je da zemljište mora neprikidno da snabdiva biljku u toku cile vegetacije dovoljnom količinom vode i hrane.

Plodnost zemljišta je kompleksna osobina i zavisi od dubine zemljišta, strukture, dreniranosti, sorptivne sposobnosti, količine aktivni hraniva, pH vridnosti, sadržaja humusa, sadržaja kalcijuma, vodno-vazdušnog i toplotnog režima.

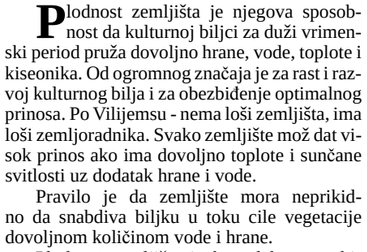
Dubina zemljišta

Potribno je da bude bar 80 cm da bi se biljke mogle ukorenit i koristit hraniva i vodu za svoj razvoj. Smatra se da su plitka zemljišta do 50 cm dubine, sridnja od 50 do 100 cm, a duboka priko 100 cm. Na površini zemljišta nalazi se oranični sloj u kojem se biljka razvija koristeć hraniva i vodu. U njim se nalazi humus, mikroorganizmi, hranljivi elementi, voda i vazduh bitni za razvoj. Plitak oranični sloj je do 20 cm, sridnji od 20 do 30 cm, a dubok priko 30 cm.

Struktura zemljišta

Struktura zemljišta pridstavlja osnovu plodnosti. Od nje zavisi vodno-vazdušni i toplotni režim zemljišta, vezivanje i zadržavanje vode i hraniva, te razvoj mikroorganizama i korena biljaka. Kulturnim biljkama je najpodesnija stabilna mrvičasta struktura pričnika 1 do 5 mm. Za ovu strukturu potriban je blag humus i kalcijum. Otporna je na razoran uticaj vode i pesticida.

ZNAČAJ KONTROLE PLODNOSTI ZEMLJIŠTA ZA UTVRĐIVANJE POTREBE ZA GNOJIVOM

UTICAJ STRUKTURE ZEMLJIŠTA NA UKORENJIVANJE, TE NA PRISTUPAČNOST VODE I HRANIVA NA BILJNI KOREN

Najveće zahtive prema dubini zemljišta i stabilnoj strukturi ima šećerna ripa, s obzirom da veći dio prinosa formira ispod površine zemlje. Stabilna struktura triba da obezbidi veliku akumulaciju zimski padavina, te dobar i pravilan razvoj zadebljanog korena.

Za uspišnu proizvodnju kukuruza zemljište takođe triba da ima dobru i stabilnu strukturu, da lako upija vodu i da se oslobađa suviška vode da bi se obezbidio optimalan razvoj korena.

Stabilna struktura obezbiđuje dobru aeraciju, tj. vazdušni režim, što je priko potribno za optimalan razvoj kod korena suncokreta.

Da bi soja obezbidila potribne količine azota azoto-fiksacijom, zemljište mora bit strukturno i dobro aerisano tokom vegetacije.

U strukturnom zemljištu formirana je daleko veća masa korenovog sistema u odnosu na nestrukturno zemljište.

Dreniranost – ocidnost zemljišta

Zemljište pogodno za biljnu proizvodnju triba da zadržava vodu potribnu za rastvaranje hranljivi materija u zemljišni rastvor kako bi se mogla iskoristit od strane korenovog sistema. Višak vode triba da propušti u dublje slojeve da bi se mogla izvršit aeracija te obezbidit korenov sistem sa kiseonikom. To su zemljišta sa optimalnim odnosom gline i piska, černozem i livadska crnica. Ocidna zemljišta sadrže više piska, a glinovita zadržavaju vodu u zemljištu.

Sorptivna sposobnost

Sorpcijom se u zemljištu vežu biljna hraniva na apsortivni kompleks otkaleg prilaze u zemljišni rastvor. Sorptivna zemljišta lako vezuju hranljive elemente i lako ji otpuštaju. Zemljišta koja sadrže kalcijum i bazične humate, kao černozem, imaju sorptivnu sposobnost. Naime, pri đubrenju apsorbuju hranljive elemente iz đubriva, a po potribi ji desorbuju i stavljaju na raspolaganje korenovom sistemu biljaka.

Aktivna hraniva u zemljištu

Plodnost zemljišta direktno zavisi od fiziološki aktivni hraniva. Povećanje hraniva u zemljištu u početku značajno povećava prinos, sve do njegove stagnacije. Tad triba pristat sa unošenjem hraniva jel u njegovom suvišku ono postaje toksično. Posibno makroelementi kao azot, fosfor, kalijum i drugi imaju depresivno dejstvo na razvoj biljaka pri unosu veći količina hraniva u zemljište.

Plodna zemljišta sadrže tri do šest hiljada kg/ha azota, tri do šest hiljada kg/ha fosfora, 15 do 40 hiljada kg/ha kalijuma i deset do osamnaest hiljada kg magnezijuma po ha. Od mikroelemenata, cinka sadrže oko 200 kg/ha, bakra oko 50 kg/ha i bora oko 60 kg po ha.

U prosiku se godišnje iznese i ispere slideća količina hraniva:

Hranivo	Iznošenje kg/ha	Ispiranje kg/ha	Ukupno kg/ha
Azot	80-150	20-30	100 do 180
Fosfor	35-57	0 - 12	35 do 69
Kalijum	120-217	10-60	130 do 271
Bor	120-180	250	370 do 430 grha
Cink	200-300	100	300 do 400 gr/ha
Bakar	60- 100	30	90 do 130 gr/ha

Zavisno od sadržaja fosfora i kalijuma u zemljištu, zemljišta se dile na vrlo slabo obezbiđena - do 10 mg/100 gr zemljišta, slabo obezbiđena - 10 do 15 mg/100 gr zemljišta, dovoljno obezbiđena 15-25 mg u 100 gr zemljišta i visoko obezbiđena - priko 25 mg u 100 gr zemljišta.

Kontrolom plodnosti zemljišta utvrđuju se sadržaj fosfora i kalijuma, a N-min metodom sadržaj azota u zemljištu. Zavisno od sadržaja hraniva i planiranog prinosa, vrši se dopuna hranljivih elemenata u zemljištu unošenjem đubriva.

pH vridnost – kiselost zemljišta

Na pristupačnost hraniva za biljke utiče stanje kiselosti zemljišta. Većina hraniva je biljkama najpristupačnija u području slabe kiselosti i neutralne reakcije. N, P, K, S, Ca, Mg, najuspišnije se usvajaju pri vridnosti pH od 7,5 a Fe, Mn, B, Zn, Cu do 6,5.

Humus

Humus je najznačajnija komponenta u funkciji plodnosti zemljišta. Pridstavlja prirađeni organski dio zemljišta i doprinosi stvaranju strukture, vezivanju hraniva i vode u zemljištu, a mineralizacijom se dobijaju hraniva pristupačna za biljke. U lakim zemljištima povezuje zemljišne čestice hraniva i vodu, a u teškim potpomaže drenažu.

Vodno-vazdušni i toplotni režim zemljišta

Zavisi od strukture sadržaja humusa te zbijenosti zemljišta. Plodno zemljište mora bit vododrživo i drenirano, da zadržava vodu za rastvaranje i transport hranljivi elemenata. Višak vode mora da otpušta na niže. Zemljište sa umerenom količinom vlage ima dovoljnu količinu vazduha neophodnog za disanje korenovog sistema, život mikroorganizama i biohemijske procese. Laka zemljišta oskudevaju sa vodom, imaju više vazduha i toplija su.

Očuvanje plodnosti zemljišta

Plodnost zemljišta se mož očuvat primenom agrotehnički mera. Ugarenjem i oranjem čuva se vlaga u zemljištu, priko potribna za razvoj kulturni biljaka, pogotovu u julu i avgustu koji su deficitarni sa padavinama u odnosu na potribe kulturni biljaka. Unošenjem žetvenih ostataka i stajnjaka čime se obezbiđuje mikrobiološka aktivnost, bolji vodni i vazdušni režim zemljišta, kao i bolja struktura. Žetveni ostaci se ni u kom slučaju ne tribaju spaljivat.

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

ŠAHOVSKI FESTIVAL NA KORZICI

Na Korzici ove godine, kao i prethodnih, u periodu od 30.oktobra pa do 06. novembra, održala su se tri vezana tradicionalna rapid turnira i to u Ajačiju,Venaku i Bastiji a koja su okupila veliki broj vrhunskih velemajstora. Na sva tri turnira uslovi su bili fantastični kao i nagradni fond. Iz tih razloga kao i svih godina dosada, učestvovala su velika imena svetskog šaha - velemajstori Anand, Kasimdzanov, Bakro, Ivan Sokolov, ove godine i Nikolić, Barejev, Van Weli, Almaši, Gurevič, Milov , Bologan, Vaganjan Najdič, Jusupov, Šašikiran i ostali a ranijih godina igrali su Karpov i Spaski i drugi. Osim svih tih vrhunskih šahista iz celog sveta, posebnu draž predstavlja učešće dece starosti od sedam godina pa nadalje. Po rečima organizatora iz Ajačija,to je jedan od važnih razloga zašto se svake godine održava ovakav turnir i zar ima lepši primer koji potvrđuje i vaspitno-obrazovnu dimenziju šaha. Koliki je to doživljaj za decu, najbolje se vidi na njihovim radosnim licima kad dobiju za protivnike velemajstora .Posle turnira svi se okupe sa sveskama za autograme, da bi im se potpisali. Bilo mi ječudno ali i interesantno jer kod nas nepostoje takvi običaji. Pošto sam bio među vodećima i meni je pripala ta prijatna dužnost.Taj događaj i publicitet koji je tih nedelju dana stvoren oko šaha na ostrvu, predstavlja poseban doživljaj i „šahovskoj porodici“ daje značaj koji zaslužuje, a ređe joj se priređuje. Pored mene, od naših, učestvovali su i velemajstori Siniša Dražić i Stefan ĐurićTempo. Igralo se 10 minuta po igraču sa dodatkom od 3 sekunde za svaki potez. Igralo se devet kola po švajcarskom sistemu i nakon turnirskog dela, igrali se mečevi. Iako sam prvi put igrao po ovom tempu i na ovako izuzetno jakim turnirima, od naših, postigao sam najbolje rezultate. Na prvom turniru u Ajačiju, gde je učestvovalo 315 igrača, 39 velemajstora, podelio sam sa njima od 1-9 mesta, sa 7,5 poena iz devet partija a po dodatnim kriterijumima bio drugoplasiran. U mečevima koji su nakon toga sledili nesretno sam izgubio sa 3:2 od velemajstora Drozdovskog iz Ukrajine.

Tabela: Ajačijo od 30 - 31.10.2006. - 1.Kasimdzanov 7,5, 2.SEDLAK 7,5, 3.Malanjuk 7,5, 4.Horvat A. 7.5, 5.Drozdovski 7,5, 6.Milov V. 7,5, 7.Gritsak 7,5, 8.Golod 7,5, 9.Petc E. 7,5 i 10-22. Bareev, Motiljev, Nikolić P, Jusupov, Kazgaljeev, Guliev, Sandiapan, Miroščičenko, Balog, Gagunašvili, Markovski,Tregubov i ĐURIĆ svi po 7 poena, dok je vm DRAŽIĆ 6,5 poena zauzeo 24 mesto. U doigravanju prvih osam, ukupni pobednik bio je ukrajinski velemajstor Malanjuk koji je u finalu sa 1,5 prema 0,5 savladao svog zemljaka Drozdovskog.

Na drugom turniru u Venaku, planinskom selu na nadmorskoj visini od 1000 metara, koji živi snove iz nekih prošlih vekova, takmičilo se 137 igrača od toga 43 velemajstora.Turnir sam završio sa 7 poena iz devet partija, podelivši od drugog do 8.mesta a po dodatnim kriterijumima bio sam 6. što nije bilo dovoljno za igranje mečeva jer su samo četvorica išla dalje.

Tabela: Venako od 02-04.2006 - 1.Gurevič 7,5, od 2-8. Kazgaljeev, Fridman, Bareev, SEDLAK, Sasikiran, Van Weli sa 7 poena, 9-16. Bologan, Naiditsch, Cherin, Nikolić, Kasimdzanov, Drozdovski, Almaši i Zubov sa 6,5 poena, ĐURIĆ sa 5 poena 41. a DRAŽIĆ sa 4,5 poena 64. Nakon doigravanja pobednik je bio vm Fridman koji je u finalu savladao Gureviča.

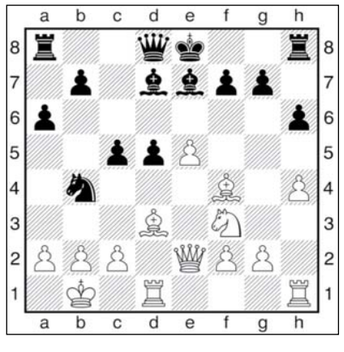
Na najvećem i najatraktivnijem turniru, odigranom u Bastiji pod nazivom Korzika Masters u konkurenciji 60 igrača od toga 37 velemajstora, zauzeo sam 14. mesto sa 5,5 (9) poena a prvih trinaest uz Ananda, Bakroa i Milova ušlo je u super finale. Uz malo više sreće i strpljenja imao sam šanse da dobijem Barejeva u poslednjoj partiji i sa 6 poena bih obezbedio prolaz. Imajući u vidu konkurenciju na sva tri turnira zadovoljan sam igrom i rezultatima i utiscima sa lepe i pomalo mistične i neobične Korzike.

Tabela: Open Corsica Masters od 04.-07.11. 2006. - 1.Chernin 7, 2. Kazgaleev 7, 3-5.Bologan, Tregubov, Gurevich 6,5, 6-13. Golod, Fressinet, Almaši, Smirin, Kasimdzanov, Balogh, Motylev, Gagunashvili sa 6 poena, 14.SEDLAK sa 5,5 poena, DRAŽIĆ 4,5 poena 28. mesto. U finalu je Kasimdzanov pobedio Ananda sa 1,5 prema 0,5 poena.

Sa ovih turnira prikazaću partiju protiv ukrajinskog velemajstora Miroščičenka jer je bila veoma efektna i idejno tečno odigrana.

(6) Sedlak,N - Miroshnichenko,E [B02]
Bastia rapid, 2006.
[Sedlak,Nikola]

1.e4 Znajući da moj protivnik crnima na 1.e4 igra Aljehinku odlučio sam se da odigram 1.e4 i da ga pokušam iznenaditi u ređoj varijanti i na ovaj tempo igre veoma neugodnoj varijanti. **1...♘f6 2.e5 ♘d5 3.♘c3 ♘xc3 4.dxc3 d6 5.♘f3 ♘c6 6.♗b5 ♗d7 7.♕e2 e6 8.♗f4 ♗e7 9.0-0-0** Već sam sada bio prezadovoljan pozicijom jer sam uspeo nametnuti tip pozicije koji meni odgovara,a to je napadački tip pozicije. **9...d5 10.h4 h6 11.♗d3 a6 12.c4** Odličan potez. Ideja crnog bila je b5 uz Sa5,c5,c4 što sada crni ne moze.Beli usput razbija pešački centar crnog. **12...♘b4 13.♔b1 c5?!** Sumnjiv potez.Trebalo je igrati [13...♘xd3 14.♕xd3 c6 15.cxd5 cxd5 (15...exd5 16.♘d4±) 16.h5 sa nešto boljim šansama belog.] **14.cxd5 exd5** Diagram

[na 14...♘xd5 išlo bi 15.♗d2± sa malom prednošću za belog.] 15.e6! Odličan inicijativan potez!Ako bih dozvolio da belopoljni lovac crnog dođe na e6 crni bi rešio sve probleme i kralj bi mu bio siguran.Sa ovim potezom otvara se e linija i pravi se odlično mesto za skakača na e5 sa kog će tačke f7 i g6 biti ugrožene. **15...♗xe6 16.♘e5 ♕a5** Logičan potez sa kojim crni razvija damu sa tempom. **17.a3 ♘xd3 18.♖xd3 0-0-0?** Pod stalnim pritiskom crni popušta!Bolje je bilo [18...0-0 19.♖g3 (19.♘xf7 ♗xf7 20.♕xe7 ♗g6 21.♗c7 ♕b5 22.♕e6+ ♔h7 23.♖d2) 19...♔h7 20.♘xf7 ♗xf7 21.♕xe7 ♖ae8 22.♕d6; 18...♕a4 19.♘xf7 ♗xf7 (19...♔xf7 20.♖e1 ♕d7 21.♖e3±) 20.♗d6 ♕e4 21.♖e3 ♗xd6 22.♖xe4+ dxe4 23.♕xe4+ ♗e7 24.♕xb7±; Najbolji potez bio je 18...c4! iako nije najlogičniji jer tera belog topa na aktivniju poziciju! 19.♖e3 pretnja je Sf7 ili Sg6 19...0-0 20.♖g3 ♔h7 21.♘xf7 ♗xf7 22.♕xe7 sa nešto boljim šansama belog.] **19.♘xf7! ♗xf7 20.♕xe7 ♖hf8 21.♖b3** Još jedan precizan potez sa kojim se još više slabi polozaj crnog kralja. **21...b5 22.♕a7 ♖de8 23.♗d6** [I sada nažalost propuštam priliku da partija bude rešena najkraćim i najlepšim putem. 23.♖xb5 ♖e1+ 24.♖xe1 ♕xe1+ 25.♔a2 d4+ 26.b3 ♗xb3+ 27.♖xb3+−] **23...d4 24.♕xc5+ ♔b7 25.♗xf8 ♖e1+ 26.♖xe1 ♕xe1+ 27.♔a2 d3 28.cxd3 ♕e6 29.♕e7+ ♕xe7 30.♗xe7 a5 31.a4 1-0**

HOROSKOP ZA DECEMBAR

Priprema: Dragan Tovarišić

OVAN: Ovog meseca vaši poslovni aspekti su veoma dobri i kraj meseca i godine biste mogli dočekati sa veoma povoljnim rezultatima. Ipak, nećete mirovati ni onda kada za većinu nailazi period odmora, tj. za vreme Božića pa sve do novogodišnjeg slavlja. Ukoliko emocije uskladite sa partnerovim, biće ovo nezaboravan mesec.

BIK: Naporno ste radili tokom godine i već s početka decembra počećete praviti planove za doček Nove godine, pri čemu biste mogli više potrošiti, ali uskoro ćete sve nadoknaditi. Sve ovo ne znači da nećete biti vredni i tokom decembra. U ljubavi ste usamljeni i razmišljate o ranijim boljim danima. Okrenite se budućnosti!

BLIZANCI: Uspešno završavate poslovnu godinu, mada ćete biti pod velikim pritiskom i tokom ovog meseca. Na kraju dolazi i vreme za odmor i provod sve do sredine januara, ali i prikupljanje snage za nove poduhvate. Zahvaljujući većem slobodnom vremenu popravićete odnose sa voljenom osobom i rešiti sve probleme koje ste imali u prethodnom periodu.

RAK: Nastojaćete da u zadnji čas rešite sve preostale poslovne probleme, obaveze i dugovanja, koje nemate nameru preneti u narednu godinu i u tome ćete uspeti, pa ćete moći na miru provesti predstojeće praznike. Odnosi sa emotivnim partnerom su sređeni i usklađeni.

LAV: Želite maksimalno iskoristiti povoljne planetarne aspekte za prosperitet pa ćete biti potpuno iscrpljeni i novogodišnje slavlje verovatno prespavati. No, može se desiti da odlučite da se provedete na, vama svojstven, najbolji način. U ljubavi vlada konfuzija, pa je potreban oprez da ne pokvarite dobre odnose sa partnerom.

DEVICA: Period težih okolnosti tokom decembra će proći, zahvaljujući vašoj angažovanosti i samodisciplinovanosti, a na kraju ćete još iščekivati da prođe praznična grozница i da krenete sa realizacijom novog poslovnog projekta. Ipak, sačekajte drugu polovinu januara. Sve prepreke na ljubavnom planu su otklonjene i možete planirati budućnost.

VAGA: Početkom meseca biste mogli biti na ivici nerava od mase poslova i loše atmosfere na poslu, tako da biste kraj meseca trebali iskoristiti da se odmorite i psihički oporavite od toga. Emotivna scena je mnogo bolja, partner vam sprema iznenađenje, dok slobodnim Vagama „preti“ nova ljubav u novogodišnjoj noći.

ŠKORPIJA: Veći deo meseca bićete iscrpljeni od posla i loših međuljudskih odnosa, pa kao i za većinu znakova, i za vas praznici krajem meseca dolaze u pravi čas. Kada se vratite sa odmora biće sve mnogo bolje. Svojim postupcima nesvesno vređaćete voljenu osobu, što će ona shvatiti i ostati tu gde jeste.

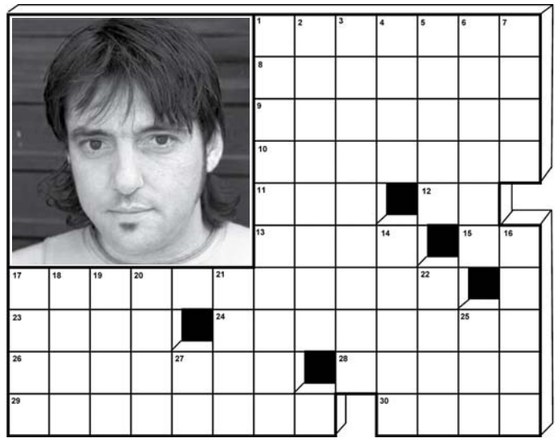
STRELAC: Ne možete da shvatite kako vas, osobu koja pozitivno zrači i sve poslove obavlja bolje, može neko da odbacuje, tako da ćete veći deo meseca provesti razmišljajući. Novu godinu biste mogli dočekati u krugu stranaca, što daje šansu da to iskoristite u poslovne svrhe. Kakav-takav mir naći ćete u zagrljaju emotivnog partnera, a slobodni Strelci iznenada će doći do nove ljubavi.

JARAC: U trenutku kada vam je duži period, više od mesec dana, išlo dobro u poslu i kada ste uspevali rešiti veliki broj problema i odraditi poslovne obaveze naići će praznici. Odlučićete se da ih provedete u društvu najbližih, jer ste nedostajali partneru, pa ćete pokušati nadoknaditi izgubljeno.

VODOLIJA: Emotivno ćete biti nezadovoljni veći deo meseca, što će uticati i na vaše rezultate na poslu. Ukoliko budete više u društvu voljene osobe i uspete da izgladite nesporazume, poslovna situacija će biti sve stabilnija, tako da biste kraj godine ipak mogli dočekati raspoloženi i zadovoljni rezultatima.

RIBE: Vašim poslovnim angažovanjem i odlučnošću da uspete, možete biti zapaženi od pretpostavljenih i dobiti mogućnost da birate između jednog sigurnog posla koji vam ne pruža veliku mogućnost napredovanja i drugog nesigurnog koji to omogućava.

UKRŠTENE REČI

VODORAVNO: 1. Vrsta ratnog broda; 8. Uređaji; 9. Pomoćnik u dodavanju; 10. Žensko ime; 11. Vrtlog; 12. Jedan predlog; 13. Filmski glumac, Rajan; 15. Važan začin; 17. Glumac sa slike, Boris; 23. Jezero u Turanskoj niziji u Rusiji; 24. Vrsta materijala za izradu posuđa, pločica itd.; 26. Ribarenje; 28. Pokrajina i grad u Afganistanu; 29. Naš nekadašnji rukometaš, Mile; 30. Šipak, mogranj (mn.);

USPRAVNO: 1. Koji pripadaju Radivoju; 2. Francuski pisac; 3. Izazivan, provociran; 4. Japanski slikar, Tatsuo; 5. Ravna površina; 6. Makedonsko muško ime; 7. Stariji čovek; 14. Slano jezero blizu mora; 16. Vrsta rečne ribe, bulješ (mn.); 17. Strano žensko ime; 18. Vrsta cveta i dužica u oku; 19. Evropska reka, Elba; 20. Mesto u Sremu; 21. Kovno pojačanje; 22. Pop iz jednog dela Stevana Sremca; 25. Gospodin (grč.); 27. Auto-oznaka za Loznicu.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: napamet, imenari, kanonik, otada, v, lele, Ca, ari, mir, kikiriki, alka, usev, Tozovac, pivopija, Akad, Aseni, omorika.

SITNA ŽACKANJA

- Opet smo u situaciji da biramo - između loših i manje loših!
- Počela je predizborna kampanja. Tek sad ćemo saznati koliko nam je u prethodnom periodu bilo dobro.
- Ni pomoć "Velikog brata" nije svima dostupna!
- Da li se i boravak u Hagu računa u radni staž!?
- Kome padne dobra ideja na pamet lako može ostati bez - glave!
- Ovi što stalno insistiraju na građanskoj opciji sve mi više liče na - "seljake".
- Za Novu godinu opet ćemo ratovati - pirotehnikom.
- Kome verovati od ovih što - lažu!
- Imamo svega u izobilju. Na rafovima prodavnica!
- Možda i nisam tako lep, ali nema boljeg od mene - reče Adam!
- Kompletan tiraž zbirke aforizama naprosto je - planuo.
- Gde bi nam bio kraj da smo umesto legendarnih imali normalne državnike!?
- Sva sreća što smo bogati šumama, pa će biti dovoljno - prosjačkih štapova.
- Nisam još bio u Etiopiji, jer znam da bih se osećao kao - kod kuće!

